

Ignacijev *put*

N 133 20
godina XVIII • broj 2 (29) • 2002.

TEMA BROJA:

UMJETNOST

INFORMATIVNI LIST ZA PRIJATELJE DRUŽBE ISUSOVE

Ignacijev put

INFORMATIVNI LIST

za prijatelje Družbe Isusove

ISSN 1331- 8500

2/2002., broj 29, godina XVIII

IZDAVAČ

Provincijalat Hrvatske provincije
Družbe Isusove
Palmotićeva 31, HR-10 000 Zagreb
p.p. 669

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

p. Mate Božinović, SJ

UREDNIČKO VIJEĆE

Damir Kočić
Mikolaj Martinjak
Marinko Milicević
Sinisa Štambuk

TEHNIČKI UREDNIK

Darko Perković

LEKTURA

Anda Jakovljević

TISAK

Toma-graf, Zagreb

SLOG

Ibis grafika, d.o.o., Zagreb

ADRESA UREDNIŠTVA

Jordanovac 110
HR-10000 Zagreb
p.p. 169

Svoje dobrovoljne priloge za
Ignacijev put možete slati na račun:
"Provincijalat Družbe Isusove (za IP)"
br. 30102-672-2393

NASLOVNA STRANICA

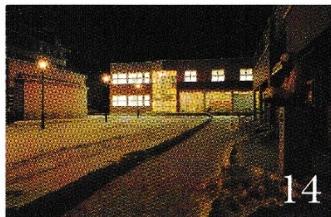
VITRAJ

RAD P. MARIJANA GAJSAKA, SJ

*Kuća Božja i vrata
nebeska
Isusovački arhitekti*

*Dogadanja
na našem
Fakultetu*

14

*Razgovor:
Zdenko Vidović, SJ
Akademski kipar*

22

BOŽIĆNO RAZMIŠLJANJE Iz Evandelja po Luki 4
IZ POVIJESTI DRUŽBE Kuća Božja i vrata nebeska – isusovački arhitekti 5 Umjetnost p. Marijana Gajšaka, SJ 7 Isusovac – pjesnik 9 **AKTUALNO** Ivan Merz i liturgija 10 Dogadanja na našem Fakultetu 14 Prvi maturanti u IKG-u! 15 Pomažemo mladeži 18 Djelovanje pučkih misionara 19 **DUHOVNOST** Duhovne vježbe otvorenog tipa 20 **RAZGOVOR** Zdenko Vidović, SJ, akademski kipar 22 **KRŠĆANSKI INTERNET** STEP • ČASNI SLUGA BOŽJI IVAN MERZ 24 **NAŠI** Naši novaci 26 Naši pokojni 27 **VIJESTI** 28 NOVE KNJIGE 29

Poštovani čitatelji Ignacijskega puta!

Evo božićnog broja, a to znači da smo još jednom na svršetku jedne, a na pragu druge, nove godine. U neprekinutom tijeku vremena neki su dani osobito prikladni kratko zaustavljanje i osvrt na prijedeni put. Mnogi će procjenjivati godinu koju narušavamo: bila je bolja, bila je gora. Neke je sigurno razveselila, možda i usrećila, ispunila im davna očekivanja. Druge je opet ispunila jedom. Kod većine će ipak biti svega pomalo.

Ni našoj maloj Hrvatskoj, kojoj s pjesnikom tako rado tečamo Lijepa naša, nije ove godine bilo puno bolje nego prije. Moramo, doduše, doista biti zahvalni Bogu što nas je očuvao od mnogih nevolja i nesreća koje su pogadale druge zemlje i narode. Bile su to poplave u Njemačkoj i Češkoj, veliki požari po Americi, potresi u Italiji, a vulkan Etna još uživak prijetelji izbacuje užarene mase. Od toga svega smo ostali poštedeni. Pa ipak, nismo li ostali nezadovoljni. Redovite svakidašnje vijesti na radiju i televiziji nisu nas ohrabrvale. Gotovo smo cijele godine slušali o raznim sudenjima, optuživanjima, prosudjivanjima, a pravoj istini kao da su zakrčeni svi putovi da dode na vidjelo. Tome su se pridružile još i optužnice iz Haaga koje su oneraspoložile gotovo cijelu naciju. Kad smo se već porodovali da se barem nezaposljenost počela smanjivati, zaredali su prosvjedi radnika koje je briga za svakidašnji život, vlastiti i njihovih obitelji, potjerala na ulicu.

No takav stav ne bi bio sasvim u skladu s našim kršćanskim gledanjem. Adventske vrijeme, koje upravo proživljavamo, usmjerava nam pogled u budućnost, ali nas također uči da prepoznamo Božje darove što smo ih i prošle godine primili i što ih svakodnevno primamo.

Mi isusovci, ove smo godine proslavili stotu obljetnicu našeg povratka u glavni hrvatski grad Zagreb. Godine 1902. hrvatski su isusovci, uz pomoć mnogih dobrih ljudi, osobito ondašnjeg zagrebačkog nadbiskupa Jurja Posilovića i zagrebačkog Kaptola, sagradili u Palмотičevoj ulici crkvu, baziliku Sreće Isusova, i u njoj svoju rezidenciju. Stotinu godinu su isusovci iz tog središta djelovali i navještali Božje kraljevstvo po Hrvatskoj. To nastoje činiti i danas. Bjesnjeni su ratorvi, navaljavali neprijatelje, osporavali nam pravo na rad, nevoljko su podnosili i našu nazočnost, a još više naš rad. No, Gospodin je bio uz nas i krijebio našu subraču koja su bez bojazni, često u strahu i neimastini, ostajala na braniku vjere i domovine. Valja se toga na svršetku ove godinе sa zahvalnošću sjetići.

Pred vama je još jedan broj Ignacijskega puta, lista kojim vam se želimo. Pogled u prošlost daju nam članici o isusovackim arhitektima, o umjetnosti prerano preminulog p. Marijana Gajsaka, o pjesništvu prevođioca crkvenih himana p. Milana Pavelića. Moći ćete saznati kako se prema liturgiji odnosio skorošnji novi hrvatski blaženik Ivan Merz, upoznati kako se mogu obaviti duhovne vježbe otvorenog tipa za svakidašnji život. Kad nam je Bog k sebi pozvao jednog akademskog kipara, postao nam je drugogog, mladog brata Zdenka Vidovića, a razgovor s njime također možete pročitati ovdje. Zahvalit ćemo Bogu za četvoricu mlađića koje nam je postao u novicijat, a sami se ukratko predstavljaju. Uz ostale vijesti o našem radu, na Filozofskom fakultetu, u Studentskom centru, u pučkim misijama te uz recenzije najnovijih knjiga koje smo ove godine tiskali, nadamo se da će vam se i ovaj broj svidjeti i rasvijetliti vam barem malo onu sumornost o kojoj sam na početku govorio.

No, najsjajnije je to da se približavamo tako dragom blagdanu rođenja Kristova – Božiću. Ne samo da ćemo pritom načas zaboraviti razne brige i teškoće, Božić će nam pokazati da nas Bog ne zaboravlja, da se "nastanio među nama" (Iv 1,14). A onda ništa više nije beznadno.

Neka vam, dakle, bude na spasenje Kristovo porođenje – čestit Božić, zalog blagoslovljene nove godine 2003. od prvog Božića.

Srlađno vas pozdravlja
p. Ivan Macan SJ
provincijal Hrvatske provincije

Iz Evandelja po Luki

Darko Perković, SJ

Porazmislimo nakratko o recima s početka drugog poglavља Evandelja sv. Luke koji nas izyešćeuje o okolnostima vezanima uz rođenje Isusa Krista. To su grube, nepovoljne okolnosti – sudeći po njima čini se da je Isus još prije svoga rođenja osuden na neuspjeh, povlačenje po tudini, zaboravljenost. No, Božji su putov neshvatljivi – stoga im se valja preputiti i prije nego što ih shvatimo!

“U one dane izade naredba cara Augustata da se provede popis svega svijeta...Svi su išli na popis, svaki u svoj grad.”

Ponekad se čini da se cijeli svijet okreće po nalogu nekog moćnika. Čovjek se osjeća nemoćan, nezaštićen pred tolikom moći. Zaboravlja tada na optimizam koji mu zrači vjera, zaboravlja na Boga i njegovu svemoć i providnost. Gore napisani reci nam mogu pomoći da prevladamo takve i slične trenutke. Naime, iz tih redaka iščitavamo čudo nenametljive Božje providnosti kojoj se ništa i nitko ne može oprijeti, koja u svemu, u svakome i uvijek može djelovati – nikad nije nemoćna i sputana. Ona piše ravno po krivim putovima ljudskih postupaka, ona se proslavlja i po onima kojih za nju ne mare, ali ne na njihovu korist, nego u korist bogobojaznih. Tako se i moćni car dosjetio popisati pučanstvo Rimskoga Carstva ne znajući da će time dati doprinos u ostvarenju davnoga proročanstva o rođenju Mesije, spasitelja ljudi: “A ti, Betleheme Efrato, najmanju među kneževstvima Judinim, iz tebe će mi izići onaj koji će vladati Izraelom; njegova je iškon je odavnina, od vječnih vremena” (Mih 5,1 – proročanstvo iz VIII. st. pr. Kr.). Tko zna što je o našoj sudbini prorekao Bog u svome srcu kad u svojoj mudroj providnosti dopušta da nas vitlaju neke sile i moći kojih se plašimo?

“Tako i Josip, budući da je bio iz doma i loze Davidove, uziđe iz Galileje, iz grada Nazareta, u Judeju – u grad Davidov, koji se zove Betlehem – da se podvrgne popisu zajedno sa svojom zaručnicom Marijom koja bila je trudna.”

Koliko li je krotkosti u tom Josipu i u toj mlađoj ženi Mariji!... Nije Josip sličan izdancima kraljevskih loža ovoga svijeta koji vole da se oko njih tiskaju novinari i ispredaju priče za naslovnice, pa makar i o njihovu skandaloznom životu. A ni Marija nije slična onim ‘modernim’ ženama kojima su trudnoća ili mala djeca izgovor za pokrivanje vlastite mušičavosti i hirova. Josip i Marija “zajedno” (r. 5) preuzimaju na sebe terete svojih dužnosti.

“I dok su bili onđe, navršilo joj se vrijeme da roditi. I porodi sina svoga, prvorodenca, povi ga i položi u jasle jer za njih nije bilo mjesta u svratistu.”

Gdje se istinski vole djeca, nisu potrebne kolijevke od zlata ili srebra, ne traže se zvečke od rubina niti pelene od baršuna – najvažnije je dijete! Takav stav se već pomalo zaboravlja u našem narodu pa bračni parovi nerijetko radi službe, karijere, bolje zarade i još većega stana predugo odgadaju radnje potomstva – kao da će s godinama biti zdraviji, sve plodniji, za odgajanje sposobniji, kao da će im u tome pomoći novac i uspješne karijere... Ono što se tu zapravo zaboravlja jest činjenica da je dijete dar, Božji dar – valja ga znati primiti; dijete se ne može u određeno vrijeme ‘postići’ kao kakav rezultat ili dio vlastitoga plana. Na ovaj dar treba se pripremati ljubavlju, a ne isključivo novcem i karijerom. I o tome nam svjedoči mladi bračni par, Josip i Marija.

Pronađimo za shodno ovoga Božića razmišljati i na gore predloženi način – proniknimo realnost života koja nam se, zasladena, nudi u božićnim Jaslicama. Proniknimo u toj realnosti Božju providnost i molimo da od nje znamo živjeti kao Josip, Marija i Isus!

Kuća Božja i vrata nebeska

Isusovački arhitekti

Dalibor Renić, SJ

Čitateljima *Ignacijeva puta* teme iz isusovačke umjetničke baštine nisu nepoznana. Već se mnogo puta pisalo o hrvatskim biserima arhitekture, kiparstva i slikarstva, kao što su crkve Svetе Katarine i Sv. Franje Ksaverskoga u Zagrebu, Svetog Ignacija u Dubrovniku, današnje katedrale u Rijeci i Varaždinu – one zapravo predstavljaju najvrednije cjevovite barokne sakralne spomenike koje imamo. Međutim, o njihovim autorima govoriti se vrlo rijetko i oskudno, ponajviše zbog toga što se malo zna. Družba Isusova XVII. i XVIII. stoljeća na svojim je projektima, ovisno o njihovoj važnosti, upošljavala najbolje dostupne majstore, ali oni su se često nalazili upravo u njezinim redovima, najčešće kao isusovačka braća. Bili su to ljudi daroviti u praktičnim poslovima te odskaru od uobičajena klišja isusovaca-učenjaka, isusovaca-propovjednika ili isusovaca-diplomata. Odskaru također od klišja isusovačkoga brata, kao jednostavną obrtnika jer su neki, kao što ćemo vidjeti, pisali i knjige.

U arhivima ćemo pronaći imena graditelja baroknog kompleksa na Ksaveru u Zagrebu braće Stjepana Bengeriza i Matije

Jušića, graditelja crkve Sv. Marije u Varaždinu Jurja Malote, projektanta kolegija i crkve u Rijeci te kolegija u Kastvu Giacoma Brianija, projektanta kolegija i nadglednika gradnje crkve Sv. Katarine u Zagrebu Jurja Jaszyja, graditelja Zigmundije konvikta u Varaždinu Baltazara Milovca, projektanta kolegija u Dubrovniku Serafina Fabrinija, a k njima treba pribrojiti graditelje sklopova u Osijeku, Petrovaradinu, Kutjevu, Beogradu i drugdje, koji su također bili isusovci, ali čija nam imena nisu poznata. Dakako, bilo je među njima i svećenika, poput patra Josipa Kraljića, koji je radio na uređenju kolegija u Zagrebu, našlikao barokne freske u crkvi Sv. Lovre u Požegi, a pripisuje mu se i nacrt tamošnjeg kolegija, te patra Ivana Stipanovića, profesora arhitekture i geodezije na sveučilištu u Trnavi, u današnjoj Slovačkoj.

Kao što se može vidjeti iz gornjih imena, na projektima nisu radili samo domaći isusovci. Pokretljivost članova Družbe Isusove omogućila je da majstori iz jedne provincije rade i u susjednim. Tome je pridonio i prilično složen i centraliziran postupak u odabiru projekata. Svi su oni,

Slava sv. Ignacija,
detalj: Kontinenti;
god. 1688./90.; freska,
crkva Sv. Ignacija, Rim

IZ POVIJESTI DRUŽBE

naime, morali dobiti odobrenje središnje gradevinske komisije u Rimu. Tako se stvorila podloga za formiranje osobitoga isusovačkog stila u baroknoj arhitekturi, a i omogućilo da djela nekih slavnih umjetnika dosegnu do manje poznatih i manje bogatih krajeva, kao što su bile hrvatske zemlje. Jednoga od tih slavnih želimo izblizgca predstaviti.

Kada strani turisti posjećuju Dubrovnik, nerijetko u čudu zastaju pred crkvom Sv. Ignacija pitajući se kako je jedan tako "rimski" objekt dospio "pred vrata Levanta". Doista, ta crkva svojim monumentalnim pročeljem, nutarnjim skladom, iznimno lijepim i kvalitetno urešenim svetištem ne bi ni u Rimu prošla neopozena. Razlog tomu jest, s jedne strane, ukus (a dodajmo i gospodarska okretnost) dubrovačkih "jezuita", ali i činjenica da je njezin projekt u zadnjoj verziji izradio najjačniji slikar i arhitekt što ga je Družba (do sada) imala: brat Andrea Pozzo (1642.-1709).

Rodom iz talijanskog Trenta, u 23-oj godini stupio je u Družbu Isusovu, ubrzo započevši umjetnički rad na isusovačkim objektima u sjevernoj Italiji. Poglavljan Reda ga je, zatim, pozvao u Rim, gdje su nastala njegova najbolja ostvarenja: raskošni oltar nad grobom svetog Ignacija Lojolskog u crkvi *Al Gesù*, oltar sv. Alojzija Gonzage i svetište u crkvi Sv. Ignacija, a iznad svega, po čemu je zapravo ušao u sve pripovjednice povijesti umjetnosti, iluzionističke freske u istoj crkvi te u hodniku pred sobama svetog Ignacija (danas dio Kolegija *Del Gesù*). Iluzionizam u arhitekturi služi se slikarstvom da bi uz pomoć različitih optičkih efekata dočarao prostore kojih zapravo nema ili proširoj postopeće. Ova tehnika u XVII. i XVIII. st. doseže svoj vrhunac jer otvara nove mogućnosti mašt u izvedbi baroku dragih tema kao što su svjetlost i beskonačnost. Tako brat Pozzo golemom freskom "Slava svetog Ignacija" na svodu istoimene crkve iznimno uspješno promatraču otvara vidik prema beskraju Neba, pozivajući ga da podijeli sa Svecem nešto od Božje neizrecive ljepote, da barem u jednom trenu uzdahom čežnje osjeti Vječnost (čitavu ovu fresku možete pogledati na stranicama 16 i 17). Osobito zgodno riješio je nedostatak kupole u istoj crkvi – naslikao

ju je tako da se neiskusnom oku čini stvarnom. O tehniči iluzionizma napisao je knjigu *Prospectiva Pictorum et Architectorum* (1693.), ubrzo prevedenu na sve glavne jezike, čak i na kineski. Iz Rima se na poziv cara Leopolda preselio u Beč, gdje je uredio isusovačku crkvu i oslikao svod u palači Liechtenstein. Dao je takoder nacrte za ljubljansku katedralu. Umro je u Beču.

Kao što rekosmo, brat Pozzo je uredio unutrašnjost crkve Sv. Ignacija u Rimu, dok je arhitektonsko rješenje gradevine djelo isusovaca Orazija Grassija. U Dubrovniku je pak Pozzo i arhitekt koji, istina, nije započeo sam objekt, ali je u bitnim crtama usavršio prvotni projekt belgijskoga isusovca Henrika Lolleyeaua. Tko je posjetio crkve Sv. Ignacija u Rimu i Dubrovniku, ne može ne primijetiti sličnost onih elemenata čiji je autor Pozzo. Razvedeno pročelje na kojemu dominira portal s dva golema stupa pokriveni polukružnim timpanonom, iznad kojega je smjestio veliki prozor, izradio je po uzoru na Grassijevu pročelje u Rimu. Oltarni prostor u obliku polukružne apside podijeljene u tri polja gotovo je ponavljanje svetišta rimske crkve. I štit s monogramom IHS iznad središnje freske posuđen je iz iste. Dakako, ne radi se o pukom kopiranju. Premda je za naše prilike goljem i bogata, dimenzije dubrovačke crkve su daleko manje, a dekoracija skromnija od one rimske. Posljednja je križnoga tlocrta, s još šest bočnih kapela i kupolom, dok je dubrovačka longitudinalnog tipa s četiri bočne kapele, a između njih su po tri balkona na svakoj strani, što prostoru daje osobit ritam i osjećaj blizine. Crkvu je kasnije (1738.) uredio Sicilijanac Gaetano García (ovaj put nije isusovac) freskama s prizorima iz života sv. Ignacija u donjem dijelu apside i klati. Njegove freske je krajem XIX. stoljeća obnovio, uz neke jednostavnije zahvate u kapelama i svetištu, brat Anton Moscheni.

Nakon ukinuća (1773.) i obnove Reda (1814.), dugo je vremena prošlo dok su se isusovci ponovno smjestili u Hrvatskoj. Uvjeti za nove arhitektonske pothvate nisu više bili pogodni kao u stara vremena. Izgrađeno je tek nekoliko većih sakralnih objekata, ne mnogo različitih od ostalih toga vremena (osim kapele Majke Božje na Slje-

menu zagrebačkog arhitekta Jurja Denzlera iz 1932., koja je pravi biser). Ne može se više govoriti o "isusovačkoj" arhitekturi, a i među isusovcima u svijetu nema mnogo arhitekata.

Hrvatska sakralna arhitektura posljednjih godina još uvijek traži svoj identitet. Nije joj lako uskladiti kršćansku vjeru, duhovnost i zajedništvo u liturgiji s novim poimanjem graditeljstva. Stari majstori, poput brata Pozza, znali su da za izgradnju crkve treba Crkvu živjeti. Nisu ni sanjali da ćemo spominjati njihova imena: ona im

nisu bila važna – važna je bila Crkva. Čest natpis nad ulazima baroknih crkava "Kuća Božja i vrata nebeska" (Knjiga postanka 28,17) otkriva njihov program. Taj su program izrazili arhitektonskim jezikom koji su svr razumjeli: djeca i odrasli siromašni i bogati, nepismeni i školovani. Razumijemo ga očito i mi nakon tri stoljeća. Dovoljno je da ga primijenimo uz nove smjernice Drugoga vatikanskog sabora o poimanju liturgijskoga prostora jer se ključne značajke, Euharistija i ljepota, nisu promijenile. ■

Umjetnost p. Marijana Gajšaka, SJ

Marinko Miličević, SJ

Pater Marijan Gajšak rođen je 1944. godine u Klanječkom Dolu (Klanjec). Bio je svećenik i član Družbe Isusove, akademski kipar, teolog i filozof, sveučilišni profesor. Umro je na Fratrovcu u Zagrebu 1992. godine. Za sobom je ostavio vrijednu umjetničku djelu koja, doduše, i dalje ostaju nepoznata široj javnosti. Pred vama je, dragi čitatelji, svojevrstan uvid u osnovne postavke jednoga redovnika – kipara i slikara. Neka od njegovih djela možete, uz posebno dopuštenje, pogledati u unutrašnjim prostorijama isusovačke kuće na Fratrovcu, u Zagrebu.

Čovjek umjetnik bi trebao biti onaj koji ostvaruje nešto lijepo, a to što nazivamo lijepo treba smirujuće i pročišćavajuće utjecati na čovjeka koji promatra neko umjetničko djelo. Još Platon govori: "Ljepota je sjaj istinitoga!", a Klement Aleksandrijski veli: "Čovjek naliči na Boga jer Bog naliči na čovjeka." Bog modelira ljudsko biće (kao umjetnik) promatrajući u svojoj Mudrosti Kristovo čovještvo. Kako čovjek naliči Bogu, on mu je nalik i u stvaralaštvu: tako čovjek pokušava putem umjetnosti ostvariti lijepo, ono za čim po naravi čezne.

Kod p. Gajšaka, u njegovu stvaralaštvu, dominira sinteza između umjetnosti i teo-

logije. Zacijselo, to je punina umjetnosti. Djela p. Marijana nose neizbrisiv pečat ljepote i odraz čovjeka prožeta Nadnaravnim. Ako prihvativmo definiciju Henrika Morea, jednoga od suvremenih kipara, koji kaže: "Umjetnost je otisak karaktera", onda razumijevamo da su Gajšakova djela otisak onoga što je on volio, živio i nosio u sebi, a to je odraz Absolutnoga. Bio je prožet teologijom, koju je volio, s posebnim naglaskom na istočnu patristiku, a bio je i dobar poznavatelj Meštirovićeve škole. Možemo reći da je sve te utjecaje afirmirao u teološko-umjetničkom i liturgijskom izrazu. Njegov izričaj zasigurno je zbumnjujući u današnjem svijetu umjetnosti kada se stilovi isprepliću i teško je otici na modernu izložbu i način ljestvu vrijednu udirljenja. Ni je ni čudo, ako uvažimo onu Moreovu definiciju, možemo reći da čovjek nema što ni dati ako njegova nutrina nije otvorena slobodnoj suradnji s milošću Nadnaravnoga. Jer umjetnost nije samo u talentu, nego i u oplemenjivanju toga dara, a to je suradnja s Milošću. Tako se kroz Gajšakovu umjetnost Božansko s ljudskim harmonizira i postaje izraz ljepoga.

Specifičan je vidik doživljaj dojma s obzirom na sakralnu umjetnost, kojoj je p.

IZ POVIJESTI DRUŽBE

Gajšak posvetio većinu svojih djela. Ona u svom izrazu kod p. Gajšaka ima crtu prepoznavanja sebe samoga pred otkupiteljskim dogadjajem. Zapravo, tu i promatrač biva dotaknut onim Nevidljivim pa stoga svjesno ili nesvjesno daje sudove pred Gajšakovim djelima i afirmira to kao lijepo, pobožno, smirujuće i za razmišljanje. Na neki način čovjek se kroz vidljiv način neizravno susreće s nevidljivom stvarnošću. Jednom je zgodom p. Gajšak napisao: "Umjetnik u izjesnom smislu i na neki način svojim stvaralačkim radom unosi svjetlost u tamu. On ne reproducira ništa kopira. On stvara sabiralište vidljivih oblika jednog idealnog sadržaja. U kulminirajućoj točki toga izražaja umjetnik teži prema viziji bitka svijeta u punini – takav kakav bi morao biti u svojoj savršenosti. On, zapravo, mami blizinu ontološkog misterija."

Svaka ljudska djelatnost, posebno kada je proglašena pobožnošću, u život je čežnji usmjerena prema eshatonu, onome što ima doći (Otk 22,17). Sav Gajšakov umjetnički izraz u službi je toga poslanja. Zato takva umjetnost ima svrhu utjeloviti apsolutni ideal ne samo u ideji (gdje joj je početak), nego i u stvarnosti oduhovitoviti i preobražavati ljudski život. Tako promatrač biva osposobljen za vječnu istinu, vječnu ljepotu, za vječni život.

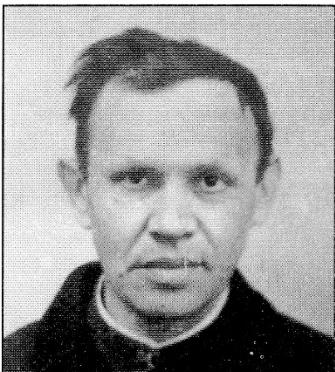
Lako će se promatrač složiti da su Gajšakova djela dio neprolazne ljepote, Božji odraz u umjetnosti, te svaki pod dojmom te ljepote biva svoj umjetnik i želi se staviti u službu dobra i istinske preobrazbe svijeta, kao što je i sam umjetnik činio. ■■■

P. Marijan Gajšak: oltarni ukras; kapelica Srca Isusova na Fratrovcu, Zagreb

Isusovac – pjesnik

Darko Perković, SJ

Vjerujem da malo tko u Zagrebu znade za Ulicu Milana Pavelića, osim, zacijelo, onih koji u toj maloj, jedva kojih stotinjak metar dugoj, ulici, stanuju. No, pitam se: znaju li makar njezini stanovnici kakvom je čovjeku njihova ulica ovjenčala ime? Ili to onako otprilike naslućuju prema imenima ulica iz svoga susjedstva: Kaštelanova, Vidrićeva, Đalskoga...?

I Milan Pavelić jedan je od velikana slova čije ime stoji harno zapisano u knjizi povijesti hrvatske književnosti. Bio je književnik, bio je pjesnik i bio je – isusovac!

Rodio se 30. studenoga 1878. u Serdarama, malom mjestu pored Senja. Osnovnu školu poohadao je u nedalekom Krivom Putu, a zahvaljujući Providnosti Božjoj, kako će sam u jednoj svojoj pjesmi reći, 1890. dospio je u srednju školu konvika Ožegovičianuma u Senju. Ondje je marljivo prihvatio uz knjigu te se načitao vrijednih stranica – od grčkih klasikâ do hrvatskih književničkih uzorâ. Zagrijani je čitač poezije. U srednjoškolskim danima prvi put se okušava u pisanju pisanih sastavaka i pjesmica za školski list. Po završetku gimnazije zamoli senjskoga biskupa Antuna Maurovića za prijem u bogosloviju i tako postaje svećeničkim kandidatom senjske biskupije.

Teološki studij završava u Zagrebu.

Cijelo ovo vrijeme teško se bori s osobnim vjerskim krizama. Odluka stvorena u dječačkim danima da će postati svećenik morala je proći kroz mnoge kušnje i oluje u koje valja ubrojiti i dva teška oboljenja koja će ga, još prije nego što postane svećenik, gotovo dokrajčiti. Cijeloga života pratile su ga posljedice ovih bolesti, a kasnije i astma. Sve to, pomiješano još sa zahvatima milosti Božje u njegovu dušu koji nikada nisu izostajali, pogotovo u vrijeme najžežljivih osobnih previranja, izlijevat će u pjesme i polako rasti u zrelu pjesničku osobnost (zoran primjer je njegova pjesma koju ovdje donosimo).

Za svećenika je zaređen 1902. godine, a prvu službu obavlja kao kapelan u Bakru. Iz Bakra odlazi na kapelansku dužnost u Črikvenici (1905. – 1907.), zatim postaje župnik u Krasnom u Lici i tako od službe do službe. Iste godine izlazi i njegova prva zbirka pjesama *Iz zakutka*. Velik doprinos davao je u uređivanju i izдавanju katoličkih listova poput *Hrvatske obitelji*, *Riječkih novina*, *Glasnika sv. Josipa*. Uvijek je bio zamišljen oko katoličkoga tiska i katolički usmjerene književne umjetnosti. S dr. Kniewaldom radi na prijevodu Rimskoga obrednika.

Zbog svojega krhkog zdravlja rano je kao svećenik otisao u mirovinu. No, u toj 'mirovini' učinio je još mnogo. Godine 1920. dolazi u Zagreb za duhovnika sedesta milosrdnica. Tu provodi neko vrijeme u duhovničkom radu, no sve življu osjeća želju još više se posvetiti Bogu u molitvi. Tako 1924. godine zamoli tadašnjega isusovačkog provincijala, p. Prešerna, da ga primi u Red. I bi tako! Prošao je novicijatsko razdoblje od 1924. do 1926., a zatim se, kao redovnik, isusovac, punim zamahom daje uposlit u radu na Gospodnjoj njivi: radi s Marijinom kongregacijom, isповijeda u Dječačkom sjemeništu, prevodi knjige, pjesme i himne, uređuje *Glasnik Sreća Isusova* (danas *Glasnik Sreće Isusova i Marijina*), koji se za njegova uređivanja tiska u 50.000

primjeraka, brine za Apostolat molitve itd.

Umro je 14. lipnja 1939. godine u Zagrebu. Nakon njega ostaloše brojne pjesme čija se istinska pjesnička vrijednost ne može zanijekati. Prijih nego što zaključim ovaj kratak prikaz života isusovaca-pjesnika p. Milana Pavelića, jednom od njegovih pjesama, volio bih čitateljima skrenuti pozornost na njegov životopis koji je lijepo i iscrpljeno sastavio p. Josip Badalić, SJ, a može se nabaviti u ususovačkoj knjizari u Palmotićevoj ulici u Zagrebu. Osim te knji-

ge, ljubiteljima pjesništva preporučujem zbirku njegovih najljepših pjesama *Ja ljubim podnevni ljetni žar*.

Vrijednost stvaralaštva p. Milana Pavelića dugo vremena nije bila istinske i šire priznata u nas jer je u svojim pjesmama jasno govorio o Bogu, o svom svećeničkom zvanju i o svojoj vjeri. No, "Sunce se dla-nome ne dà sakruti", veli naš narod, pa nam, eto, danas ove pjesme u punom svjetlu nesmetano sjaje ljepotu života s Bogom! □

Lan

p. Milan Pavelić, SJ

Oj lan sam, lan ja, tih i sitan lan;
U ran sam dan o nebu snio san.
Tad lijep se leptir mene uhvatio,
S nebesa oči k tlu mi svratio.
Kad na rad pošla blijeđa seka bol,
Iščupala me, u svoj vrgla dol.
Tu potok me je vlagom morio,
Od žege tu sam često gorio.
Već mislio sam mrakoni obaviti,
Da pretigrla se mog života nit.
Al razbadrih se tad u mukama,
U nekim jakim, mekim rukama.
U trlici me krenuše da taru,
Od trica čiste, vlače, predu, tku.
Polijevali me nagli mlazovi
I tuklo drvo, mili mrazovi.

Kud miven, bijen, tu omekšah, tud
I krojiti, bosti stadoše me svud.
Sve ledima mi mrvaci miljeli,
Svi končići su tiho civiljeli.
Sad stalno smrtni čekao sam čas,
Kad – probudiš se bijel i lagan vas.
Svi majevi su cvati, pjevali
Sunčanu rosu na me lijevali.
Oj lan sam, lan u platno izatkan,
Pun veće sreće no u rani dan.
Čeznuće sad je mojim danima
I nebo – Janje med hijlanima.
Tek jedna još me vazda bridbi brid:
Nevrijednosti me moje jače stid,
Gdje moći sni izvršili su se,
Gdje oltarnik ti postah, Isuse.

AKTUALNO

Ivan Merz i liturgija

p. Božidar Nagy, SJ

Poštovani čitatelji Ignacijeva puta! Pred vama je lijep i iscrpan članak o časnom služi Božjem Ivanu Merzu, koji će uskoro postati jedan od hrvatskih blaženika: nakon pomuna istraživanja njegova života i iznošenja brojnih dokaza koji svjedoče o njegovoj osobnoj svetosti, teološke i liječničke komisije sa svoje su strane odobrile da se Ivan Merz proglaši blaženim. Papa Ivan Pavao II. bi to već bio učinio da ga zdravljicu nije omelo da posjeti Hrvatsku po treći put i pri tome izvrši taj svećani čin Crkve. Merz je smatrao da je liturgija najjužnije umjetnost. Sloga tema ovoga članka u sebi ujedinjuje dvije važne poruke: govori o umjetnosti i govori o Merzu u aktualnom trenutku – pred njegovu beatifikaciju!

D uša "osjećanja s Crkvom – sentire cum Ecclesia" Ivana Merza bilo je njegovo shvaćanje liturgije i njegov liturgijski život koji je provodio u svome sva-

kodnevnom životu. Svojim zalaganjem na tom području Merz je unio nešto novo u katolički život u Crkvi u Hrvata svoga vremena tako da je dobio naziv "pionir liturgij-

skog ostvarivanja"¹ u Hrvatskoj. O njegovoj ulozi na području liturgijskog preporoda u Hrvatskoj na poseban način svjedoči i prva doktorska disertacija koja je o Merzu napisana 1975.² Međutim, Ivan Merz se ne zadovoljava da sam živi liturgijskim životom i da u njoj nalazi svoju duhovnu hranu i sredstvo posvećenja. Ozbiljno nastoji da liturgijskim duhom prožme i Orlovsku organizaciju kojoj je bio u vodstvu, i vjernike, napose mlade, s kojima je dolazio u dodir, te je tako vršio pravi liturgijski apostolat.

Što je za Merza značila liturgija govori u prvom redu činjenica da je za temu svoje doktorske disertacije uzeo i obradio utjecaj liturgije u francuske književnike. Ovu je temu Merz odabrao još u Parizu gdje je za nju prikupljaо materijal. Napisao ju je u Zagrebu i obranio je na Filozofском fakultetu Zagrebačkog sveučilišta 1923. godine.³

Definicija liturgije

Pišući o liturgiji, Merz je redovito u svojim člancima donosio njezine definicije koje su proizlazile iz njegova osobnog ujerenja i proživljavanja otajstva kršćanskog bogoslužja. Govoreći o duhovnom životu u kojem ovisi unutarnja snaga Marijinih kongregacija, Ivan smatra liturgiju jednom od bitnih stvari u duhovnome životu:

"Što se tiče same sv. liturgije, to je ona najbolji kod koji nam otkriva na vrlo pedagoški način u toku jedne crkvene godine sve pojedinosti iz života našega Spasitelja... Njene molitve i kretnje, njene melodije i njeni miomirisi projekcije su Neba na zemlju, fotografije su unutarnjega Božjega života... Po liturgiji najočitije spoznajemo da je Bog, tvorac svjetova, Bog stroge Pravednosti, Bog ljubavi, takoder Bog apsolutne ljepote koja nas opaja svojim sjajem i blistavilom i koja nam čini sve teškoće naše vjere, sve križeve i sramote mnogo lakšima."⁴

U drugom članku Ivan tvrdi da je liturgija "službena molitva Crkve, službena molitva Zaručnice Kristove, razgovor između Zaručnice i Božanskoga Zaručnika".⁵ I zato prislушкиvanje toga razgovora između Krista-Boga i njemu slične Crkve, nastavlja

Merz u istom članku, treba "dići naš život do neizmjernih visina božanskoga života" (str. 13).

Liturgija je za Merza pedagogija. Govoreći o liturgijskom razmatranju prema kojemu svaki katolički postaje velik i univerzalan i počinje osjećati što osjeća sama Crkva, Merz tvrdi: "Na temelju se liturgije svaka pojedina duša odgaja. Može se reći da je liturgija pedagogija u pravom smislu riječi, jer pomoću nje vjernik u svojoj duši proživljava sve fazе vječnoga Kristova života."⁶ "Ima li dakle ista ljepše i plodnije nego li je duševno proživljavanje crkvene godine?!" – piše se Merz⁷ i dodaje da to upravo omogućuje misal jer donosi najmarkantnije ideje iz Spasiteljeva života. Potom nastavlja: "Liturgija ima prema tome veliko odgojno značenje i s punim pravom možemo reći da je Rimski misal najpedagoške djele što ga imamo: on je pedagogija 'per excellence'."

Za Merza je sve centrirano u liturgiji; sva zemaljsku stvarnost on gleda usmjerenu prema liturgiji kao nešto što u sebi ujedinjuje sva ljudska nastojanja i stvorene zemaljske vrednote: "Liturgija je u neku ruku projekcija neba na zemlju. Sam Bog – presv. Euharistija – središte je liturgije. Svečenstvo i narod obavljaju razne kretnje, čita divne molitve, krsi hram Božjim cijecem i djelima svih umjetnosti. Nema ni jedne stvari na cijelom svijetu, niti ijednog zvanja među ljudima, koje ne bi suradivalo kod božanske liturgije."⁸

Plodovi liturgije

Svoju misao o plodovima liturgije Merz je najbolje izrazio u svome magistralmu članku "Duhovna obnova po liturgiji".⁹ Najprije nam liturgija omogućuje divne spoznaje o božanskim stvarima kada slušamo njezin govor, koji je u stvari razgovor Krista i njegove Zaručnice – Crkve. I taj idejni svjet toga razgovora izražen u liturgiji uzdiže "naš život do neizmjernih visina božanskoga života" (str. 13). Razmatrajući tako po liturgiji o Kristovu životu, "naša duša postaje odrazom same neizmjernosti" (str. 14). Isto tako, promatraljući otajstva što nam ih Crkva stavlja u liturgiji kroz povijest

Ivan s p. Foretićem u Rimu 1925. na Orlovskom hodočašću

koja se odražava u njezinim predstavnicima – svećima „već na zemlji postajemo dionici ma Božanstva“ (str. 14). Liturgija također omogućava da proživljavamo sve faze Isusova života roneći u njegovu dušu (str. 13). Kad zavirimo pomoći liturgiji u unutarnji Božji život, iz njega crpimo cijelu metodu akcije za osnivanje kakve nove organizacije, odgajanje jedne duše, obraćenje protivnika (str. 15). Liturgijsko razmatranje omogućava da katolik postane „velik i univerzalan“, da ostavi po strani svoje osobne interese i „počinje osjećati što osjeća sama Crkva, taj velebnji odraz samog neizmernog Krista“ (str. 17). Liturgija odgaja, ona je „pedagogija u pravom smislu riječi jer pomoći nije vjernik u svojoj duši proživljava sve faze vječnog Kristova života“ (str. 17). Po liturgiji, koja u isto vrijeme na cijeloj zemlji razmatra o istim stvarima, „učvršćuje se svijest o katoličkom jedinstvu svih naroda“ i napokon po liturgiji čovjek „na najsvršeniji način odaje Bogu onu čast, koja ga zapada“

(str. 17). Po liturgijskoj molitvi vjernik se pridružuje korovima andeoskim „i čovjek se već na zemlji počinje vježbati u službi koju će pun radosti i ushićenja obavljati u vječnosti“.¹⁰

Govoreći o oznakama rimske liturgije u članku „Nešto o ljepoti rimokatoličke liturgije“¹¹, Merz ističe kako je njezino „bitno obilježje preobraženi mir“. Ivan smatra liturgiju jednim od „najimoćnijih sredstava svetopćegnja mira“ (str. 266). Dok milijuni novina šire narodnu mržnju i laž, Crkva mirno vrši kroz vjeckove svoju miroljubivu misiju i daje u ruke svojim službenicima mnoge stotine tisuća brevijsara i miljune misala, koji govore o ljubavi k Bogu i bližnjemu“ (str. 266). Isto tako, Crkva svojom liturgijom posve naravno propovijeda „da ne poznaje razliku između bogataša i siromaša, učenjaka i priprostih ljudi“, nasuprot onima koji navještaju borbu klasa te je Crkva sjajem svojih obreda unatoč svim privigorima, „velika škola demokracije“ (str. 266).

Liturgija Ivanu omogućuje da osjeti vječnost i smisao za koji je čovjek stvoren. Opisujući sudjelovanje na sv. misi prilikom posjeta trapističkom samostanu u Rajhenburgu, Ivan piše: „Nakon nekih dugih molitava započe svečana konventualna misa. Kako je dostojanstvena! Kako sve ide polako, da čovjak osjeti kucaje vječnosti. Čemu se žuriti kada čovjek pjeva hvalu Božju, radi koje je i stvoren?! Čovjek je došao do svoga cilja, on ima samo da motri.“¹²

Misa – središte liturgije

Središte liturgije za Merza je sveta misa. O tome veoma jasno govori u već spomenutom svome programatskom članku „Duhovna obnova po liturgiji“. Istimči kako po liturgiji dolazimo do divnih „duhovnih spoznaja s područja naše vjere“ i naglašavajući potrebu da je što temeljitije upoznamo i njome se što više okoristimo, Ivan nastavlja svoje obrazlaganje:

„Najveća stvar koja opстојi na svijetu jest sv. Crkva, najveća stvar u Crkvi jest sveta misa, a u misi pretvorba. I kao što je Krist za svoga zemnoga života bio usmjerio

sve svoje misli prema Golgoti, tako Zaručnica Kristova, Crkva upire svoje poglede prema oltaru; što se dakle dogada na oltaru to je najveća stvar koja se uopće dešava na svijetu. Tamo se zbiva socijalno djelo katogohen, molitva i žrtva, koju je za spas cijelog svijeta prikazao Isus na Kalvariji i koju katolička hijerarhija – taj nosilac svećeničkog reda Kristova – javno prikazuje Bogu za sve ljude i u ime njih svih. No da uzmognemo razumjeti svu veličinu toga čina i okoristiti se njime, to je sveta misa odjevena u posebno ruho. Molitve, koje se tom prilikom mole i pjevaju, prave su remek djela književnosti i glazbe, odjela i

kretnje, koje uljepšavaju čar bogoslužja, obogačuju našu spoznaju. Razni nas liturgijski ciklusi upoznaju tijekom godine s najvažnijim otajstvima naše sv. vjere. Tako se tijekom godine upoznajemo s cijelim Isusovim životom.”¹³

I na kraju spomenimo činjenicu da se među brojnim tekstovima koje je Merz objavio o liturgiji posebno ističe njegov mali liturgijski tečaj. Radi se o četrdesetak članaka u kojima je Merz dao sustavan prikaz liturgije u listu “Posestrimstvo”. Objavljuvao ih je u rubrici “Liturgijski kutić” od 1922. do 1925. godine. □

Latinsko-francuski misal iz kojega je Ivan Merz pratit i molio sv. misu. Za ovu prigodu fotografirana postavljena je na mjesto na kojem je Merz klečao

¹ UREDNIŠTVO, “Prvoborcu...”, natpis na drugoj stranici korica, Život, 19/1938., br. 5, 2, korice.

² Dr. Marin Škarica, svećenik splitsko-makarske nadbiskupije, napisao je prvu doktorsku disertaciju o Ivanu Merzu i obranio ju je u Rimu 1975. godine na Papinskom liturgijskom institutu “Anselmianumu”. Naslov disertacije, koja je napisana na talijanskom jeziku, glasi: “Ivan Merz – začetnik liturgijskog pokreta u Hrvatskoj”. Moderator disertacije bio je prof. Tommaso Federici. Objavljen je izvadak pod naslovom: “Ivan Merz, iniziator del movimento liturgico in Croazia”, Spalati – Romae, 1989., 102. str.

³ Usp. D. KNIEWALD, nav. dj., 134.

⁴ Ivan MERZ, “Unutarinja snaga kongregacija”, Katolički list, Zagreb, 74/1923., br. 51, 618.

⁵ Ivan MERZ, “Duhovna obnova po liturgiji”, Luč, Zagreb, 20/1924, br. 1, 12.

⁶ Ivan MERZ, “Duhovna obnova po liturgiji”, Luč, Zagreb, 20/1924, br. 1, 17.

⁷ Ivan MERZ, “Razmatranja o rimskome misalu”, Hrvatska prosjeta, Zagreb, 9/1922, br. 3–4, 82.

⁸ Ivan MERZ, “Liturgijski kutić. Božić i Božićnjak”, Posestrimstvo, 1924, br. 5.

⁹ Ivan MERZ, “Duhovna obnova po liturgiji”, Luč, Zagreb, 20/1924, br. 1, 11–17.

¹⁰ Isto, 17.

¹¹ Ivan MERZ, “Nešto o ljepoti rimokatoličke liturgije”, Život, Zagreb, 5/1924., br. 5, 260–267.

¹² Ivan MERZ, “U krilu sv. liturgije”, Hrvatska prosjeta, Zagreb, 11/1924., br. 12, 510–518.

¹³ Ivan MERZ, “Duhovna obnova po liturgiji”, Luč, Zagreb, 20/1924, br. 1, 13.

Događanja na našem Fakultetu

Zdeslav Šućur, SJ

Sretan z bog susreta s isusovcima

Po završetku akademske godine 2001./2002., na Filozofskom Fakultetu Družbe Isusove, zbio se nesvakidašnji dogadjaj koji je izazvao različite reakcije, a svakako je pobudio veliko zanimanje mnogih. Riječ je o posjetu tibetskoga duhovnog vođe Dalaj-lame Hrvatskoj. U svom kratkom boravku u Zagrebu posjetio je i naš Fakultet na kojem je održao predavanje o medureligijskom dijalogu. Bio je sručno primljen u dvorani prepunoj zainteresiranih slušatelja. Posebno zadovoljstvo za Dalaj-lamu bio je sam susret s isusovcima, što je i sam naglasio rekavši kako je "sretan z bog susretu s isusovcima" jer "i katoličke i budiste i sve ostale" smatra svojom braćom.

Nakon pozdravnih govora, predstavnici Fakulteta uručili su mu skroman, ali – suđeći prema Dalaj-laminoj reakciji – njemu vrlo drag dar. Riječ je o plavoj kapi s grubom Fakulteta, koju je budistički vođa bez okljevanja stavio na glavu, pobudivši simpatije prisutnih. Njegovu predavanju bili su naočni, među ostalima, i akademik Ivo Padovan, glavna urednica HTV-a Jasna Uлага-Valić, Slobodan Lang, Hrvoje Šarić, Drago Plečko, Mihail Montiljo i drugi. Osnovna poruka predavanja može se smjestiti u jednu od Dalaj-laminih misli izrečenih ovom prigodom: "Ako je 20. stoljeće bilo stoljeće krvi, ovo mora biti stoljeće dijaloga." Ne smatra da vlade mogu pridonijeti razvitku boljega i mirnijeg svijeta, nego je to proces koji mora krenuti od pojedinača.

Kako postati diplomirani ekonomist?

Na poseban se način radujemo što nam se na početku ove nove akademske godine pridružila i Zagrebačka škola ekonomije i managementa – ZSEM. Ova škola smještena je na dvije lokacije u gradu Zagrebu. Dekanat i studentske službe smještene su u najužem središtu, pokraj zgrade Hrvatskoga narodnog kazališta, a dvorane za predava-

vanja, biblioteka bogata domaćim i inozemnim knjigama iz gospodarstva, smješteni su na Jordanovcu 110 u zgradi Fakulteta Družbe Isusove.

Zagrebačka škola ekonomije i managementa privatna je visoka škola s pravom javnosti. Zadatak je škole polaznike opremiti znanjem i vještinama za snalaženje i uspjeh u globaliziranom gospodarstvu sutrašnjice. Želi obrazovati kvalitetne i stručne ljudi spremne za sve izazove u svremenom poslovnom svijetu. Služeći se iskustvom i primjerom najboljih svjetskih škola, želi pomoći napretku kako pojedincu, tako i hrvatskog društva u cjelini.

Razvoj Škole usmjerava Upravno vijeće škole, koje čine predstavnici osnivača, ugledni znanstvenici te član kojeg imenuje Ministar znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. Dekan Škole je dr. Djuro Njavro, a predsjednik programskog savjeta škole je prof. dr. Josip Bombelles iz SAD-a. Programski savjet škole svojim savjetima priodonosi trajnom usavršavanju programa studija i primjeni modernih tehnologija i metoda podučavanja u ZSEM. Profesori, predavači i asistenti dolaze iz reda afirmiranih znanstvenika i pedagoga te uspješnih profesionalaca, menadžera i poduzetnika iz Hrvatske i inozemstva.

Nastavni program koncipiran je po uzoru na najbolje američke poslovne škole. Nastava se izvodi u manjim nastavnim skupinama, a od studenata se očekuje pripremljenost i sudjelovanje u nastavi. Ovaj program predviđa i dvije ljetne prakse u poduzećima koja bira ZSEM u trajanju ne kraćem od jednog mjeseca. Prostorne mogućnosti ZSEM-a su ograničene pa se ove akademske godine na dodiplomski studij upisalo samo 100 polaznika.

Ova Škola organizira prije početka nastave intenzivne pripremne seminare iz engleskog jezika i matematike kako bi polaznici što pripremljenije ušli u nastavu. Tako su potkraj ovoga ljeta u poslijepodnevnim satima imali tečaj iz engleskoga jezika.

Akademска djelatnost, kako vidite, raste i razvija se. Na mladima svijet ostaje – kako su nam oni odgojeni, takav će biti i naš svi-

jet. Nadamo se da će naša obrazovna ustanova putem izobrazbe mlađih pomoći Hrvatskoj do bolje budućnosti!

Zidna slika u kapelici Sv. Katarine Aleksandrijske, Filozofski fakultet Družbe Isusove u Zagrebu

Prvi maturanti u IKG-u!

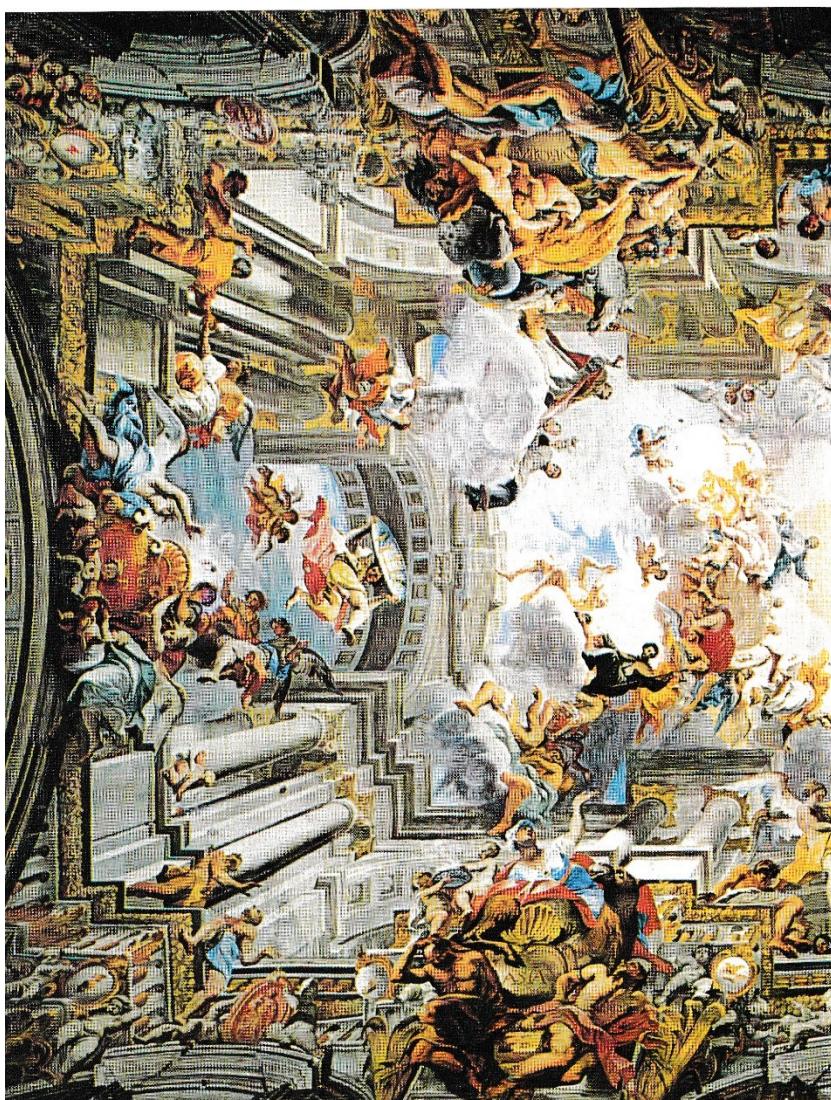
p. Stipo Balatinac, SJ

Kraj školske godine 2001./2002. bio je osobito svečan za Isusovačku klasičnu gimnaziju s pravom javnosti u Osijeku. Razlog tome je bila prva generacija maturanata koja je završila svoje četverogodišnje obrazovanje te položivši "ispit zrelosti" jednom zasvrgda napustila srednjoškolske klupe. Možemo reći da je to bio prvi značajniji uspjeh Gimnazije nakon njezina osnutka 1998. godine.

Budući da je to, kako rekosmo, prva matura u ovoj školi, gotovo čitavu godinu vladalo je posebno uzbudjenje, nestrpljenje, a i napetost i radoznalo isčekivanje. Zakonski rokovi oko sazivanja pripremnih sjedница, formiranja ispitnih odbora, pripremanja i objavljivanja pitanja bili su pomno obdržavani. Maturanti su primili

mnoge poticaje tijekom godine pa su rokovi za predaje radova potpuno poštivani i ispunjeni – valjalo je doživjeti radost ravnatelja, razrednika i profesorâ kad su u za to određeno vrijeme svи radovi bili u tajništvu! Još je veća bila radost onih koji su bili oslobođeni od mature zbog odličnog uspjeha – da, nemojte ni pomisliti da takvih nije bilo u prvoj generaciji!

Posebno uzbudjenje, a i najdirljiviji trenuci zbilji su se na samom oproštaju od škole, tj. posljednji dan nastave. Tom su danu prethodili mnogi dugi dani i noći učenja, zatim pismeni i usmeni ispit, zaključivanje ocjena, a i po koji popravni, pa je taj dan bio dočekan s gotovo opipljivim nestrpljenjem. Za svoje prve maturane škola je upriličila i oproštajnu akademiju.

"Iluzionizam u arhitekturi služi se slikarstvom da bi uz pomoć različitih optičkih efekata dočarao prostore kojih zapravo nema ili proširio postojeće. Ova tehnička u XVII. i XVIII. st. doseže svoj vrhunac jer otvara nove mogućnosti mašt i izvedbi baroku dragih tema kao što su svjetlost i beskonačnost. Tako brat Pozzo golemom freskom "Slava svetog Ignacija" na svodu crkve posvećene istom svecu iznimno uspješno promatraču otvara vidik prema

beskraju Neba, pozivajući ga da podijeli sa Svecem nešto od Božje neizrecive ljepote, da barem u jednom trenu uzdahom čežnje osjeti Vječnost. Osobito zgodno riješio je nedostatak kupole u istoj crkvi – naslikao ju je tako da se neiskusnom oku čini stvarnom. O tehnici iluzionizma napisao je knjigu *Prospectiva Pictorum et Architectorum* (1693), ubrzo prevedenu na sve glavne jezike, čak i na kineski.“

Mladi učenici priredili su doista divan program koji je kulminirao u komičnim predstavljanjima profesorâ. Tako su za profesoricu iz grčkog jezika učenici zapjevali: "Grki njo znaj, svemu je kraj, zbogom i više se ne vraćaj!", a za profesoricu iz biologije, koja rado sluša Thompsonove pjesme: "Znija me za srce ugrizlaa...!" Zaredali su i prigodni govorovi ravnatelji p. Mirka Nikolića, njihova razrednika p. Hanga te ostalih. Na akademiji su bili i roditelji koji su doista mogli doživjeti koliko su protekle četiri godine značile njihovoj djeci. Tako na samom kraju oproštajne akademije nisu izostale ni suze ni ganutljive riječi jer idilič-

nim srednjoškolskim danima doista je došao kraj. Nakon kratkog domjenka maturanti su se sa svojim razrednikom uputili na zajedničku proslavu s ostalim maturantima u središtu grada, a poslije na lijevu obalu Drave, gdje je bila organizirana gradска proslava ovoga dana.

Eto, sada su pred ovim mladim ljudima fakulteti ili druge životne obveze. Svakako, ne treba se iznenaditi ako jednoga dana susrenete kakvog uspješnog inženjera ili dobru liječnicu koji se hvale da pripadaju prvoj generaciji Isusovačke gimnazije u Osijeku. Neka ih Bog prati do njihovih daljnjih životnih uspjeha!

Pomažemo mlađeži

Silvije Mudri, SJ

Kako u povijesti, tako i dan-danas, Družba Isusova se na poseban način posvećuje mlađim ljudima, napose studentima. U Hrvatskoj provinciji Družbe Isusove ta aktivnost možda je najviše došla do izražaja u okrugu Bazilike Srca Isusova u Palmotićevoj ulici. Tu se već od samih početaka postojanja bazilike i dolaska isusovaca posebno njeguje taj hvalevrijedan apostolat – apostolat mlađih. Zadatak je formirati mlađe, poletne i otvorene duše prema kršćanskim načelima, kako bi vjerski nauk ispravno shvaćali, znali od svoje vjere živjeti i hrabro je svjedočiti. Tijekom godina, u poučavanju mlađih, posebno studenata i radničke mlađeži, izmijenilo se ovdje mnogo kateheza. I svaki je od njih nastojao da Božji prst što dublje takne u njihovo mlađo srce. U današnje vrijeme, kad je mlađost prva na udaru, dok svijetom mlađih ljudi pojačano haraju nemir i besmisao, potrebno je pristup mlađom čovjeku osmislići tako da Božja riječ što bolje i učinkovitije prodre u njega. Svesni smo da uvijek valja iznalažiti nove i današnjem čovjeku razumljivije pristupe.

Kako smo vas, dragi čitatelji, izvijestili, nedavno je Palma dobila nov i vrijedan

sadržaj: udrugu "Studentski katolički centar Palma (SKAC Palma)" koja se i pred zakonom vodi kao udruga katoličkih studenata. Ovim djelom se želi rad s mlađima učiniti sustavnijim i učinkovitijim. Utvrđen je plan i program rada i krenulo se s konkretnim radom. Organiziraju su različite tribine, dobrovorni koncerti, duhovne vježbe, pa čak i tečaj plesa... u planu je i izdavačka djelatnost, a pokrenuta je i web stranica koja spada među najposjećenije katoličke stranice na hrvatskom dijelu web-a.

Što je posebno zanimljivo u sklopu dje-lovanja SKAC-a jesti i inicijativa za otvaranje neke vrste 'katoličkog caffé' uz baziliku Srca Isusova. Trenutno su u tijeku radovi oko nje-gova uređenja: mlađi čovjek će ondje naći kutak za sebe, moći će u dobrom društvu popiti šalicu kave, čašu soka i svoje svaki-dašnje tuge i radosti podijeliti s ljudima koji ga razumiju. U klubu će biti i jedan kutak nalik na "Internet café". Za sada su postavljena tri računala, no očekuju se i daljnje do-nacije. Sve bi to trebalo mlađom čovjeku olakšati svakodnevnicu, u njegov život unijeti elan koji bi se tu trebao poticati i širiti, zdrav duh i kršćanski nazor na sebe i ljude oko se-be. Nadamo se da će se u tome i uspjeti.

Da, teško je mladom čovjeku govoriti, pogotovo danas kad su ljudi već zasićeni svega. No, to nipošto ne znači da treba takva nastojanja napustiti, već naprotiv, treba se tim žešće i hrabrije boriti, ali s mnogo razboritosti i promišljeno. Mladi od Crkve to očekuju. Očekuju da im netko zna uputiti riječ utjeche, mira, da im pruži ruku kad im je teško, kao i da s njima dijeli radosti i vedorinu. Tu Crkva ima važnu ulogu i mislim da se ne smije olako na to gledati. Živimo u nadi da će u skoroj budućnosti iz ovih dvorana oko Bazilike Srca Isusova izići mnogo kvalitetnih i požrtvovanih kršćana koji će biti u stanju svojim primjerom svijetljiti drugima oko sebe i tako mijenjati svijet. Daj, Bože, da to tako bude! Zato je potrebno na tu nakanu svesrdno moliti Gospodina da on providi s snage i razboritosti onima koji sve to vode, da providi s druge strane i materijalna sredstva kako bi sve moglo što bolje funkcioniратi te, napokon, da otvorí srca mlađim ljudi za poticaje svoga Duha kako bi iz toga što se ovde za njih čini mogli uvijek izvući ono što će ih učiniti izgrađenijim, boljim kršćanima. Stoga naš rad s mlađima u Palmotićevoj usrdu preporučujemo u vaše molitve!

MISIJE

Djelovanje pučkih misionara

Priredio: Mikolaj Martinjak, SJ

Naši pučki misionari djeluju u Hrvatskoj, ali u posljednje vrijeme dobivaju ponude izvana; tako su ove godine bili u hrvatskoj župi Karaševu, u Rumunjskoj, a pred Uskrs u Clevelandu (Ohio, SAD) i u Mississaugai kod Toronta u Kanadi. Zamolili smo ih da nam ispričavaju nešto o svom djelovanju u tim mjestima.

U Karaševu

U cijeloj Rumunjskoj ima oko 7 tisuća Hrvata (od kojih 3,5 tisuće u Karaševu, a ostali žive u druge dvije župe u istoj regiji) koji su otišli u Rumunjsku prije gotovo 7 stoljeća bježeći pred Turcima iz Bosne. Sačuvали su vjeru i jezik, samo što im je jezik u dijalektu, ali razumljiv. Što se tiče vjere, ona je prilično tradicionalna tako da im je trebalo tumačiti temeljne vjerske istine i upućivati ih u sakramentalni život. U Karaševu smo išli na poticaj jednoga uzornog vjernika koji živi i radi u Zagrebu i koji je osjetio da je Karaševu potrebna duhovna obnova, poput pučkih misija kakve održavamo ovdje u Hrvatskoj. Župnik, koji je domaći sin, vrlo je rado prihvatio tu ponudu. Misije smo održali koncem siječnja jer je zimsko vrijeme najpogodnije da se većina vjernika može okupiti. Bili smo ugodno iznenadeni sudjelovanjem velikog broja vjernika od početka misija. Na staleške pouke su se rado odazivali. S djecom i mlađima imali smo susrete u školi, gdje

djecja uče i hrvatski i rumunjski. Treba istaknuti da naši ljudi u Rumunjskoj žive u teškim gospodarskim prilikama – većina ne može dobiti posao. Uglavnom žive od poljoprivrede i stočarstva. Znaju reći: "Imamo svega osim novaca!" S obzirom na cjelokupnu situaciju, kako smo zadovoljni što smo našim ljudima u Rumunjskoj pomogli da posvijeste svoje korijene i da se ispune radošću i ponosom što su kršćani i što su po ovim misijama još više učvršćeni u vjeri svojih predaka. Župnik je izrazio želju da opet dodemo što prije.

Cleveland

Ove godine navršava se 100 godina od uspostave Hrvatske katoličke misije i župe Sv. Pavla u Clevelandu. Upisanih vjernika u župne knjige ima oko 15 tisuća. Većina njih došla je u taj grad prije više od 100 godina i oni su sami gradili svoju crkvu. Stjecajem okolnosti naši su se ljudi raselili po periferiji i okolnim gradovima pa je većina njih udaljena između 20 i 60 milja od crkve.

MISIJE

Ipak je na misijski program svakoga dana dolazio oko 1000 ljudi. Za razliku od klasičnog programa, tijekom osam dana, u Clevelandu smo imali u prvom tjednu staleške susrete u Hrvatskom nacionalnom domu "Alojzije Stepinac", u drugom tjednu bila je svakoga dana misa i tematska propovijed u župnoj crkvi, a u trećem tjednu (Veliki tjedan) bili smo cijeli dane na raspolažanju za sv. ispovijed te smo vodili obrede Velikoga tjedna. Misije su završile na sam Uskrs.

Prijećuće se velika razlika između naših starosjedilaca i novoprdošlih izbjeglica iz Bosne. Starosjedoci su se ekonomski dobro snašli, mnogi od njih su pravi poslovni ljudi, što predstavlja i stanovitu opasnost jer smo se uvjerili da ima mnogo obitelji koje su u teškoj moralnoj krizi – novac je mnoge zarobio i odvojio od obitelji. Izbjeglice, koje su stigle prije nekoliko godina zbog rata u Bosni, teško se snalaze. Ako i dobiju stan i nadu posao, to je sve na kredit i godinama će morati vraćati dug. Svakako, misije su i za jedne i za druge bile veliko ohrabrenje i mnogi su nam rekli da pomoći shvaćaju da se moraju u potpunosti osloniti na Boga i živjeti pravim kršćanskim životom. Napomenimo još da je u nedjelju 6. listopada proslavljena 100. obljetnica župe, kojoj mi nismo bili nazočni, ali smo bili relativno blizu i u duhu sjedinjeni sa slavljenicima. Te smo nedjelje započeli misije u kanadskoj župi Mississauga, kod Toronto.

U Mississaugi

Župa ove godine slavi svoju 25. godišnjicu i posvetila ju je hrvatskim mučenicima. Župnik Ivica Kecerin osnovao je župu i još uvijek njome upravlja. Jedna je od rijetkih župa gdje se misije održavaju u projektu svake treće godine. Ovdje smo imali misije u klasičnom obliku: tijekom osam dana misa i tematska propovijed, staleški susreti s djecom, mlađima, bračnim parovima te stariim i bolesnim osobama. Kao na svim misijama, tako smo i ovdje po kućama, bolnicama i staračkim domovima obišli teže bolesnike. Svake je većeri sudjelovalo 400 do 500 duša. Oduševljenje je bilo veliko, što je došlo do izražaja na završetku misija pri oproštaju s misionarima.

Župnik Kecerin je iskoristio naš boravak u župi te nas je angažirao da uz predsjednika Vijeća za iznوزennu pastvu mons. Želimira Puljića, biskupa dubrovačkog, vodimo susret hrvatskih misionara i misionarki iz Kanade i SAD-a. Sastanak je održan u karmeličanskom samostanu u Niagari, uz svjetski poznate slapove. Tema susreta bila je pastoral mladih u tim zemljama.

Misije su bile dobro primljene, a mi zadovoljni. No, osjeća se da mladi i djeca sve više gube veze s Hrvatskom te postoji bojazan i za katoličke misije. Svim čitateljima *Ignacijskog puta* preporučujemo u molitve ljudi s kojima smo došli u doticaj. Molimo da u njima ostane kršćanski duh i prežive hrvatski zasad!

DUHOVNOST

Duhovne vježbe otvorenoga tipa

Siniša Štambuk, SJ

Duhovne vježbe otvorenoga tipa jesu duhovne vježbe u svakodnevnom životu prilagodene laicima – ljudima koji žive u svijetu, a nisu u mogućnosti potpuno se odvojiti od svakodnevnih obvezza da bi obavili duhovne vježbe i iz njih, kako veli njihov pisac, sv. Ignacije, "ubrali plod", tj. okoristili se njima u smislu susreta s Bogom.

Jedne takve duhovne vježbe otvorenog

tipa (DVOT-a) održane su od siječnja do lipnja ove godine u Palmotićevoj ulici, u Zagrebu. Trajale su, dakle, oko pet i pol mjeseci, što brojem razmatranja otprilike odgovara ignacijskim duhovnim vježbama u trajanju od mjesec dana. Voditelji su bili p. Slavko Pavin, SJ, i p. Luka Rada, SJ.

Tijekom trajanja duhovnih vježbi obavljena su sva ključna razmatranja. Sudionici su jednom tjedno imali zajednički susret

gdje bi uz osvr na protekli tјedan dobili тоčke za razmatranje za sljedeći tјedan. Po red toga, jednom tjedno postojala je mogućnost duhovnog razgovora ili konsultacije s voditeljem. Treba reći da je zanimanje za ovakve duhovne vježbe bilo iznimno što na izvjestan način svjedoči o potrebi produbljivanja vjere kod ljudi. Bilo je prijavljeno 150 sudionika, no 30 je kasnije odustalo, pa je konačan broj bio 120. Otpriklice polovinu sudionika sačinjavali su studenti, a drugu polovinu ostale dobrane skupine. Prema riječima p. Pavina, iskusnog voditelja duhovnih vježbi, rezultat i uspjeh DVOT-a nije nimalo zaostaoza za klasičnim načinom održavanja duhovnih vježbi. Pokazalo se također da su sudionici iz zrelje dobrane skupine (30 i više godina) postigli najbolje rezultate. Dakako, to ne znači da se studentima i mlađim ljudima ne isplati sudjelovati, već prije to da su stariji možda znali uložiti više napora i strpljenja.

Prednosti i nedostaci

Prednosti DVOT-a leže u činjenici da se sudionici (egzercitanti) ne isključuju iz svakodnevnog života, već u nj unose jednu novu kvalitetu, već intenzitet molitvenog života koji – kad se iskreno nastoji – sigurno donosi plod svoje vrijeme. Za razliku od klasičnog modela duhovnih vježbi gdje se ljudi, osvijetljeni Božjom milošću, vraćaju u život toliko različit od onog duhom kušanog te taj prijelaz zna biti i 'tvrd', ovde su oni već u njemu jer ga nisu ni napuštali. To je onaj njihov život koji – za razliku od prije – sada zrači vedrinom, jednom novom kvalitetom odnosa prema Bogu i bližnjem.

Većina ljudi nije u mogućnosti odvojiti ni šest, ni tri, a kamoli mjesec dana za obavljanje pravih duhovnih vježbi. Stoga je ovaj model primijereniji za one koji iskreno žele produbiti svoju vjeru te istu živjeti i svjedočiti u svojoj sredini. 'Nedostaci' ovog tipa povezani su sa specifičnim uvjetima u kojima pojedini egzercitanti obavljaju same vježbe (vreva i rastresenost uobičajenoga svakodnevnog života). S druge strane, prevelik broj zainteresiranih može predstavljati poteskoću i voditeljima i samim egzercitantima: odviše sudionika skraćuje vrijeme osobnog razgovora s voditeljem, a i organi-

zacijski je lakše voditi manju nego veću skupinu.

Preduvjeti za sudjelovanje na DVOT-a

Sudjelovanje u DVOT-a (a i na duhovnim vježbama općenito) podrazumijeva iskrenost prema Bogu i prema samom sebi te velikodušnost i konstantan dnevni napor tijekom cijelog vremena. One neće biti po volji 'kampanjicima' i osobama koje sebe ne znaju dovesti u red. Poteškoće i naporu sva-kako nisu nešto ugodno, ali su potrebni i redoviti tijekom obavljanja samih vježbi. Ukoliko s početka ide bez poteškoća i ugodno, ne treba se iznenaditi kasnijoj promjeni – može se dogoditi i obratno. Bog svakog sudionika pohodi različito i primjereno njegovoj osobnosti, sudjelovanju i iskrenosti. Potrebna je dakle izvesna spremnost za podnošenje napora te odlučnost i ustajnost da se ide do kraja. U pojedinim slučajevima su zaprke za valjano obavljanje DVOT-a objektivne, a neki put osobne. Onaj tko hoće sudjelovati u DVOT-a pozorno će odvagnuti razmjer obveza, želja, mogućnosti u periodu u kojem će se održavati same vježbe (6 mjeseci). Nastojat će sagledati, koliko je moguće, eventualne zaprke ili promjene okolnosti te će s obzirom na spomenuto procijeniti može li za molitvu razmatranja odvojiti sat i pol vremena dnevno za tako dug period. Možda je potrebno reći da nije nevažno biti pripravljen i bar donekle formiran kao vjernik.

Budućnost DVOT-a

DVOT-a trebaju postati praksa. Po mišljenju p. Pavina, DVOT-a se trebaju nastaviti uz baziliku Presvetoga Srca Isusova uz, naravno, neke organizacijske izmjene. Optimalan broj sudionika ne bi prelazio 80 osoba po voditelju. Od nemale bi koristi bilo povezati sv. misi sa samim vježbama i dogоворити za to poseban termin u periodu održavanja DVOT-a. Duhovne vježbe otvorenog tipa nisu ništa drugo nego ono na što nas Gospodin poziva – vjeronauk u praksi. Tijekom vremena bit će moguće na ovaj način približiti ljudima ignacijansku duhovnost i tako pridonijeti njihovu duhovnom sazrijevanju te svestranijem uključivanju u živo tkivo Crkve.

Zdenko Vidović, SJ Akademski kipar

Razgovor vodio: Damir Kočić, SJ

Časni brat Zdenko Vidović član je Hrvatske provincije Družbe Isusove od 1996. godine. Roden je u Bosni, kraj Viteza. U Sarajevu je završio Školu primijenjenih umjetnosti, a naslov akademskoga kipara stekao je u Zagrebu na Akademiji likovnih umjetnosti. Nedavno je diplomirao na našem Filozofskom fakultetu, smjer Religijska kultura. Ni tu nije kraj njegovu oblikovanju u redovnika-stvaraca – sprema se, naime, u Rim, gdje će se još više moći posvetiti upravo umjetničkom radu i izobrazbi. Zamolili smo ga za razgovor.

1. Gledajući na umjetnike općenito, primjećujemo da oni žive nekako drugačije od drugih, rekli bismo u 'svom svijetu'. Kakav je tvoj život kao brata i umjetnika u Družbi Isusovoj?

Istina je da su svi veliki ljudi, a ne samo umjetnici, neprestano misleći o svojim djelima, u svakodnevnom životu često rastreseni i izgledaju kao u "svom svijetu". Što se tiče drugog dijela pitanja, mogu reći da je ovo zadnje vrijeme novicijata i studija bilo više u znaku isusovačke formacije nego um-

jetnosti. Ali ipak sam nastojao u ovih šest godina zadržati kontinuitet u umjetničkom stvaranju koliko su mi to studij i druge obveze dopuštale. Sada upravo dovršavam neke radove iz toga vremena i vidim kako se vrata umjetničkom stvaranju tek sada počinju širom otvarati.

2. Diplomirao si kiparstvo na ALU (Akademija likovne umjetnosti) u Zagrebu 1996. godine u klasi prof. Stipe Sikirice. Možeš li nam reći kako si se zapravo počeo baviti umjetnošću i što te potiče na

umjetničko djelovanje, gdje nalaziš inspiraciju za svoja djela?

Jedan od mojih profesora filozofije znao je često reći kako se filozofom postaje filozofiranjem – tako sam se i ja počeo baviti umjetnošću igrajući se blatom i crtajući po njemu. Što se tiče poticaja: umjetnost započinje tek s nutarnjom istinom. Ima nešto jednostavno u nama što nas potiče na djelovanje, na stvaranje. Kao kruna svega stvorenog “muško i žensko stvori ih” (Post 1,27). Čovjek je najuzvišenije i najavršeniće biće i, po mom mišljenju, najdostojnije umjetničkog prikazivanja.

3. Današnja je umjetnost pomalo čudna, traži nove načine razumijevanja. Što bi mogao reći za svoja djela, kojem umjetničkom pravcu težiš i koji su ti uzorci u umjetnosti?

Istina je da je moderna umjetnost krenula jednim novim putem, gdje se naglasak ne stavlja toliko na sadržaj koliko na sam oblik (formu) i da se zbog toga mnogim ljudima čini čudna. Ali i tu treba paziti da se s kuljonom ne počupa i pšenica. Budući da je priroda bila jedini pravi učitelj svih velikih majstora (Fidije, Michelangela, Meštrovića, Rodina, Moorea), tako joj i ja nastojim biti uvijek vjeran. U figurativnoj umjetnosti (realizmu) treba uvijek imati u vidu da umjetniku nije samo cilj reproducirati vanjstinu, nego i duh koji isto tako čini dio prirode.

4. Onaj koji se bavi umjetnošću redovito koristi razne tehnike. Koju tehniku koristiš i koja ti je najdraža?

Što se tiče crteža, čini se da crtačke tehnike ne ovise toliko o mojoj želji ili izboru, koliko o onome što mi se nađe pri ruci. Tu koristim razne tehnike: kredu, tuš i pero, lavir tuš, olovku, ugljen i dr. Od kiparskih tehnika najdraži mi je kamen, po mogućnosti braki. Kad stvaram neko djelo, prvo polazim od gline, zatim prelazim na gips, a tek na trećem mjestu je kamen. Pokušat ćemo to objasniti: nedavno sam bio doma i radio portret svoga brata. Prvo sam ga modelirao u glini. Kada je portret bio dovršen,

odlio sam ga u gips. Sada bi kao treća faza slijedilo klesanje u kamenu prema tom gipsanom modelu.

5. Nedavno si diplomirao na našem Fakultetu, a tema diplomskog rada bila je vezana uz umjetnost. Možeš li nam ukratko nešto reći o tome?

Počet ću od samog naslova “Umjetnost – izraz čovjekove težnje prema transcendentnom”. Gledajući čisto povjesno, riječ je uglavnom o figurativnoj umjetnosti, gdje sam kao krajnju točku uzeo Meštrovića. Rad se ukratko može podijeliti na tri dijela: inspiracija i cilj umjetničkog stvaranja, nastanak te značenje umjetničkog djela. Imajući u vidu da svako biće dje luje prema svojoj naravi (agere sequitur esse), pokušao sam pokazati kako je upravo i umjetnost, tj. umjetničko djelo jedan od dokaza duhovnosti ljudskog bića koja u svom temelju ima dušu. Umjetničko djelo uvijek čine dva elementa: dobro poznavanje zanata i duhovni element. Bez poznavanja modelacije, pokreta, proporcija, crteža, boje itd. i najživljiji duhovni sadržaj bio bi umrtnljen. Nepoznavanje zanata jedan je od najčešćih objektivnih uzroka ružnoga u umjetničkom djelu. Kako sam već rekao, umjetnost započinje tek s nutarnjom istinom. Nema umjetnosti bez nutarnje istine, to jest bez obraćanja duši. Za umjetnika je lijepo samo ono što ima karakter. To je nutarna istina protumačena vanjskom, to je duša koju izražavaju crte lica, pokreti i postupci ljudskog bića. Ono što se u prirodi obično naziva ružnjim, u umjetnosti može postati velika ljepota jer pruža više karaktera nego ono što se obično naziva lijepim. U umjetnosti je ružno sve što je bez duše i istine. Umjetnost je kontemplacija. To je zadovoljstvo duha koji prodire u prirodu i u njoj otkriva duh kojim je ona nadahnuta. To je radost razuma koji jasno vidi svijet i ponovno ga stvara osvjetljujući ga svješću. Umjetnost je najuzvišenija misija čovjeka jer je to napor misli koji teži shvatiti svijet te ga i drugima učiniti shvatljivim. Sva umjetnička remek-djela obuhvaćena su nekom tajanstvenošću. Ona nam također govore sve što se može reći o čovjeku i svijetu, a na koncu nam govore da postoji i nešto što nadilazi

čovjeka i što je teško spoznati. Ona u biti izražavaju sve što ljudski genij osjeća pred prirodom i životom. U svim pravim umjetničkim djelima osjeća se taj pokret duše k vjećnom kraljevstvu istine, ljepote i dobrote. Svi veliki umjetnici stignu do zida onog zabranjenog područja u kojem boravi nedokućiva Tajna. To bi, eto, bile ukratko neke od misli kojima je moj diplomski rad nadahnut.

6. Spremaš se u Rim na daljnje studije. Znači li to da se potpuno namjeravaš posvetiti umjetnosti?

Uistinu sam sretan što pripadam Redu u kojem je tijekom cijele njegove povijesti uvek bilo razumijevanja prema umjetnosti. Znam da snovima ne treba pridavati nikakvu posebnu važnost, ali sjecam se jednog sna iz novicijata. Naime, sanjao sam sv. Ignacija kako me hrabri govoreći da je u Družbi uvek bilo ljudi koji su se bavili um-

jetnošću. Čini mi se da stvarnost taj san upravo potvrđuje.

7. I na kraju, što bi poručio nama ostalima te ako ti je nešto osobito na srcu, bi li to podijelio s čitateljima Ignacijeva puta?

Zahvaljujem Bogu što nas je nazvao svojim prijateljima: "Vas sam nazvao prijateljima" (Iv 15,15b) i što nas je učinio medusobno, kako je to divno rekao sv. Ignacije, "prijateljima u Gospodinu". Na kraju nemam što drugo podijeliti s vama nego radost što je ona nedokućiva Tajna, do koje obično dolaze filozofi i umjetnici na svoj način, došla k nama u Isusu Kristu i uzdigla nas svojom milošću u svoj božanski život Oca, Sina i Duha Svetoga. □

KRŠĆANSKI INTERNET

STEP (<http://www.step.hr>)

Priredio: Mikolaj Martinjak, SJ

Prva stranica koju izdvajamo je STEP, skraćeno od Studentski evandeoski pokret. Stranica je prepuna sadržaja, informacija i ponude koje mladom čovjeku danas pružaju sjenu i utočište od pljuska ispraznih Internet-ponuda. Dizajn samih stranica je dobro uskladen i pregledan. Posjetelju ove stranice pružene su informacije o drugim religijama, ali putem osvrta kršćanske orientacije. Stranica također pruža informacije o molitvenim sastancima i molitvenim zajednicama, a svi tekstovi koji se nalaze na stranicama birani su uz svećenički blagoslov. Stranica je pokrenuta nedavno, a njihovi osnovatelji su izazvali i medijsku pozornost od strane HRT-a tako da su stranice predstavljeni i na nacionalnoj televiziji. □

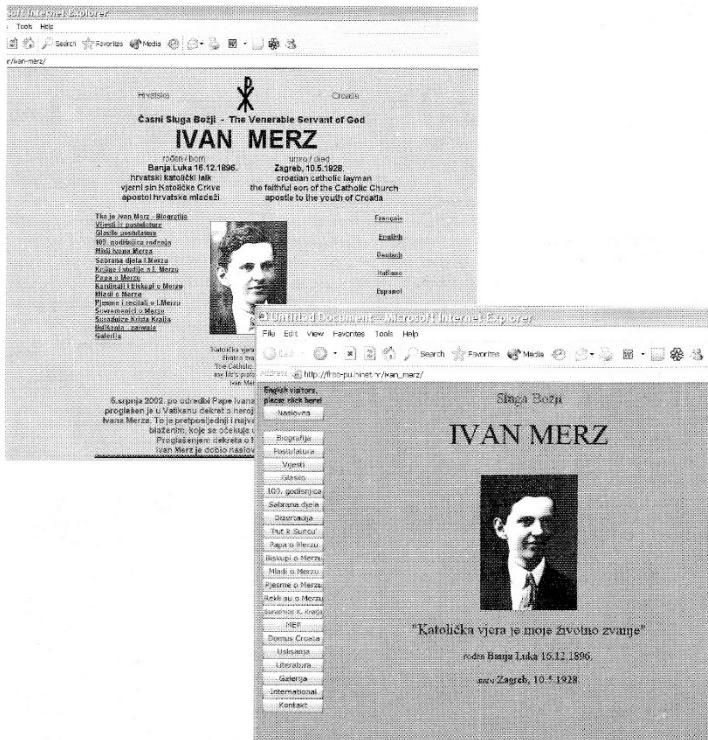
ČASNI SLUGA BOŽJI IVAN MERZ

(<http://www.ffdi.hr/ivan-merz/>), (http://free-pu.hinet.hr/ivan_merz/)

Navedene su dvije adrese na kojima možete saznati gotovo sve o "apostolu hrvatske mladeži", Ivanu Merzu. Sadržaj na ove dvije stranice je sličan, no predstavljen je kroz različit dizajn. Na stranicama "ffdi-a" nalazi se starija verzija koja nudi i kratak životopis na većini europskih jezika tako da je svima koji to žele omogućeno pročitati koju misao časnog sluge Božjega Ivana Merza. Na stranicama se također nalazi go-

tovo sve što je izrečeno o Ivanu te sažetak njegovih misli. Druga adresa je nešto novijeg datuma, ali sličnoga sadržaja.

Pošto će uskoro biti proglašen blaženim, preporučujemo da 'otsurfate' do ovih stranica i doznate nešto o životu ovoga svetog čovjeka.

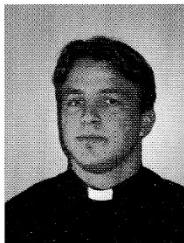

NAŠI

Naši novaci

Tvrtko Barun

Priredio: Sebastian Šujević, SJ

Roden sam u Zagrebu 20. rujna 1983. godine. Za vrijeme osnovne škole često sam dolazio u isusovačku kuću na Fratrovcu, bio nazočan duhovnim vježbama za dječake koje je vodio p. Stjepan Kuzmić, a poslijepodne p. Miroslav Čadek. Prilikom predavanja o duhovnom pozivu, o isusovcima, u meni se javilo pitanje: zašto i ja ne bih postao svećenik? Do srednje škole bio sam već odlučio doći na Fratrovac u sjemenište i tako ispuniti svoju želju. Ušao

sam u sjemenište i upisao Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju na Šalatu. U tom vremenu upoznavao sam Krista, Družbu, a moj poziv je dozrijevao, jačao i nadogradivao se. Nakon četiri godine sjemeništa stupio sam u novicijat. Zahvaljujem Bogu na tom milosrdnom daru poziva, molim ga da u njemu ustrajem po njegovoj svetoj volji. Također zahvaljujem svojoj obitelji i svim prijateljima na potpori te se i nadalje prepo-

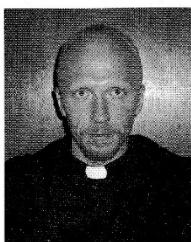
Josip Kralik

Rođen sam 26. ožujka 1982. godine u Osijeku. Do dolaska u novicijat, u koji sam stupio 20. rujna ove godine, živio sam i školovao se u Osijeku. Nakon završene prirodoslovno-matematičke gimnazije upisao sam pravni fakultet. Po završetku srednje škole sve sam se češće suočavao s vlastitom željom da svoj život darujem Bogu u što vjerodostojnjem nasljedovanju Kristova života. Napokon sam, potpuno se suočivši s tom

željom, odlučio i krenuo tim putem. Spletom okolnosti, a vjerujem i Božjom providnošću, ostvarenje tog puta prepoznao sam u Družbi Isusovoj. Uz Božju pomoć nadam se da ču u Družbi i ubuduće prepoznavati svoj životni put, smisao i ostvarenje. Zahvaljujem svim članovima Družbe koji su moju želju podržali i omogućili mi da stupim u novicijat DI.

Eduard Šivak

Rođen sam 19. srpnja 1966. godine u Zagrebu, tada župi Svetе Marije na Dolcu, danas Presvetog Srca Isusova u Palмотičevoj ulici. Od srednje škole do današnjih dana radio sam na raznim poslovima. U jubilarnoj 2000. godini za Uskrs primio sam sakramente prve pričestii i svete potvrde kod franjevaca na Kaptolu, gdje mi se rodila želja da što bolje upoznam našega Gospodina i Crkvu. Tek kada sam

počeo dolaziti u vlastitu župu, slušajući patre isusovce, počeo sam razmišljati i o pozivu. Početkom ove godine napravio sam neočekivan korak k tome i sa željom da izbliza upoznam Družbu Isusovu obratio se p. Luki Radi. Na Jordanovcu sam, živeći preko mjesec dana uz isusovačke bogoslove, prošao kandidaturu i odlučio ući u novicijat, u koji sam stupio 20. rujna ove godine.

Nikša Šolić

Roden sam 27. svibnja 1966. godine u Splitu. Osnovnu i srednju školu završio sam u rodnom gradu. Tu sam diplomirao i teologiju. Imam dvije godine filozofskog magisterija kod isusovaca na Jordancu. Prvi put sam se susreo s isusovačkim ozračjem u duhovnim vježbama p. Mihalya Szentmartonija za bogoslove splitske teologije. Na magisteriju sam imao priliku kontaktirati s nekoliko isusovačkih profeso-

ra, osobito s patrom Ivanom Macanom. O isusovcima sam poncošto saznao putem knjiga i časopisa. Mogu reći da mi se isusovačka duhovnost i isusovački svećenički život jako svida. S Božjim pozivom u srcu ušao sam u svećeničke kandidate Družbe Isusove 30. listopada 2002. godine. ☩

Naši pokojni

**p. Wendelin
Gruber
(1914.-2002.)**

Pater Wendelin Gruber, isusovac, rođen je 13. veljače 1914. godine u mjestu Bački Gračac, odnosno Filipova u Vojvodini. U Družbu Isusovu je stupio 1934., a za svećenika je zaređen 1942. godine u Rimu. Nakon šest godina apostolskog djelovanja kao mladi svećenik uhićen je i osuđen po nalogu bezbožne komunističke vlasti 1948. godine u Sarajevu.

U svojoj obrani p. Gruber je rekao: "Sve što se navodi protiv mene jest laž i iznušljotina. Jedina je istina da sam radio u korist stotina tisuća nevinih osoba u većini žena i djece predanih u smrt od gladi i bez suda. Morali su ostaviti svoj život u zajedničkim jammama. Kao svećenik tješio sam te očajnike i vršio ulogu advokata pred svjetskim javnim mišljenjem. Obratio sam se i Papi, ocu kršćanstva, jer su sve zakonske mogućnosti u zemlji bile iscrpljene." Pater Gruber je bio hrabar čovjek koji se borio za istinu, za pravdu i pravo potlačenih. Bio je spremjan za svoje uvjerenje trpjeli i umrjeti. Snagu za to je nalazio u svojoj vjeri i u sigurnosti da je na pravom putu uvijek kada slijedi Isusa Krista.

P. Gruber je bio osuđen najviše zbog toga što je poznavao teško stanje i progon vođodanskih Nijemaca od strane komunističkog režima. O tome je izvještavao svjetsku javnost, a imao je pouzdane informacije jer je sam posjećivao logore

u kojima su Nijemci bili mučeni. O tome piše i u svojoj knjizi na njemačkom *U raljama crvenog zmaja*. Tu se spominje i dirljiv susret što ga je imao sa svojom sestrrom u logoru. Ona je sa svojom djecom Adamom i Rosi bila nedavno u Zagrebu na proslavi njegove 60. obljetnice svećeništva.

Nakon što je na robiji proveo 8 i pol godina, p. Gruber je pušten iz zatvora zahvaljujući njemačkom kancelaru Adenaueru koji se tada zauzeo za Nijemce u bivšoj Jugoslaviji. Vrlo brzo je otisao u Južnu Ameriku gdje je u Brazilu i Paragvaju dugo godina bio misionar. Imao je tešku misiju. Radio je s Indijancima koji su na početku bili veoma nepovjerljivi i agresivni prema njemu. Na pitanje kako ih je uspio pridobiti na kršćanstvo, p. Gruber je odgovorio: "Svojom dobrotom i blagošću. Oni su meni upućivali prijetnje i grube riječi, a ja sam njima počlanjao odjeću i hranu, gradio im škole i ambulante. Na koncu su sami Indijanci govorili: 'On je naš'."

Priredio: Shtjefen Dodes, SJ

Zaista je bio dobiti pastir koji je tražio izgubljene ovce i koji je svoj život i svoje zdravje trošio i istrošio da i Indijanci upoznaju i zavole Isusa Krista kao svoga Spasitelja. Najteže mu je bilo kad mu je p. provincialj u Južnoj Americi rekao da ga povlači iz misija. On je mogao i želio još raditi s Indijanicima, ali je u poslušnosti prihvatio volju poglavara i time pokazao da je svoj apostolat vršio na Božju, a ne na slobodu slavi.

Iz Južne Amerike je otisao u Rumunjsku gdje je jedno vri-

jemelj djelevoao kao misionar među svojim sunarodnjacima, a onda je premješten u Zagreb u kuću Družbe Isusove u Palмотicevovoj ulici gdje je više godina davao primjer strpljiva nošenja križa svojih bolesti i predanja u volju Božju. Na pitanjem svoga poglavara boji li se smrti, on je uvijek odgovarao: "Ja se ne bojam smrti, ja nju dozivam, ali neka bude volja Božja, neka dođe onda kad naš Vrhovni šef to odluči." Posebno je bio pobožan prema Blaženoj Djevici Mariji. Sve do pred smrt rado je molio kruni-

cu sam ili najčešće sa časnom sestrom Natalijom koja ga je s velikom ljubavlju dvorila.

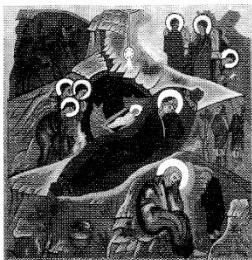
Pater Wendelin Gruber umro je u 89. godini života. Bio je veoma zahvalan čovjek. Velikodušno je služio Bogu punih 68 godina redovničkog i 60 godina svoga svećeničkog života u Družbi Isusovoj. Uvijek je zahvaljivao i za najmanju pomoć koju smo mu iskazivali. Neka dragi Bog svima velikodušno uvrati za ljubav i brigu koju su pokazali prema p. Wendelinu Gruberu! ☩

VIJESTI

- Kuća u Opatiji obnovljena je i očekuje nove goste.
- Kuća novičjata u Splitu se još uvijek obnavlja, ali nadamo se da će biti gotova sljedeće godine. Novaci su privremeno u Zagrebu, na Fratrovcu.
- Na Fratrovcu se počeo uredavati dom za stare i bolesne isusovce. Radovi dobro napreduju.
- Ove godine četvorica novaka završila su novicijat i položila prve zavjetne: Damir Kočić, Mate Samardžić, Siniša Štambuk postali su skolastici, a Bruno Široki je postao časni brat.

Priredio: Mate Samardžić, SJ

- U novicijat su ušla četvorica kandidata: Tvrko Barun, Eduard Šivak, Josip Kralik i Nikša Šolić. Više o njima doznajte u rubrici "Naši"!
- Na Filozofski fakultet započeo je još jednu akademsku godinu. Fakultetska zgrada obogaćena je novouređenim sadržajima: studentskom kapelicom i kantinom. Zidnu sliku iz kapelice Fakulteta možete pogledati na str. 15.
- Dana 30. studenoga naš subrat Tomislav Čurić zareden je za dakona. ☩

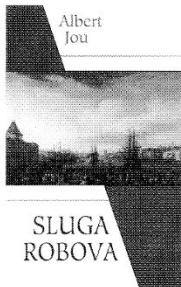

Zidna slika iz kapelice Filozofskog fakulteta Družbe Isusove u Zagrebu: detalj

Alber Jou, SJ

Sluga robova

Životopis sv. Petra Clavera (1580. – 1654.)

Biblioteka
SVJEDOCI I UZORI
– knjiga 4.
FTI, Zagreb, 2002.

Ova knjiga opisuje život za svoje vrijeme potpuno nesvakidašnjega socijalnog reformatora, španjolskog isusovca Petra Clavera. Kad je trgovina afričkim robljem bila na vrhuncu, Petar Claver junak ove knjige, uči-

nio je najviše moguće: postao je sluga robova ili, kako se sam nazivao, "rob robova".

Sredinom lipnja 1610. stiže u Cartagenu u kojoj će provesti ostatak života. Ondje je u luci dočekivao jadne robeve koji su kroz mnoge nedaleće na brodovima stizali u Južnu Ameriku, primao ih sa smiješkom i pažnjom, pružao im vodu i drugu oktjepu. Bio je nježni iscjelitelj okuženima i gubavcima, prijatelj zatvorenicima, obraćao gusare. Tako je postao miljenik crnih robeva i miljenik Božji.

Ova knjiga govori o junaku koji je Kristovu slobodu postigao za tisuće ljudi. Prema vjerodostojnim svjedočanstvima, krstio je preko 300.000 ljudi.

John Gerard, SJ

Iz londonskih tamnica

Autobiografija jednog mučenika

Biblioteka
SVJEDOCI I UZORI
– knjiga 3.
FTI, Zagreb, 2002.

Ova se knjiga čita kao najnapetiji roman. Ona je autobiografija jednog mučenika.

John Gerard je bio izvrstan govornik (govorio je tri jezika), snažan športaš, vješt jahač, a volio je i šalu.

Njegove avanture počinju iskrcavanjem na obalu Norfolka, i to u vrijeme engleske pobjede nad španjolskom vojskom, kad je ogorčenje protiv katolika bilo tako jako da je samo u Londonu u dva dana bilo publjenjeno petnaest svećenika.

Uspio je probijati se kroz zemlju kao konjanik koji je zalutao u lov ili kao lovac koji traži svoga sokola. Ubrzo se sprijateljio s mnogim katoličkim obiteljima koje su mu pomagale u njegovu apostolatu. Mnoge je mladiće i djevojke poslao u Europu u samostane ili sjemeništa

U srpnju 1594. jedan ga je sluga izdao. Gerarda su uhitili i bacili u tamnicu Tower. Tamo su ga okrutno mučili ne bi li od njega izvukli imena svećenika i katolika. U zatvoru je pod dramatičnim okolnostima uspio služiti svete mise. Godine 1597. uspio je pomoći užeta pobjeći iz zatvora.

Do konca 1605. djeluje u Engleskoj. Potom, prerušen u slugu španjolskoga veleposlanika, bježi iz Engleske, dolazi u Rim i tu ostaje do konca života. Ondje je sastavio opis svojih tamničkih dana i svoga spektakularnog bijega iz zatvora. Umro je u Rimu 27. srpnja 1637.

NOVE KNJIGE

Slavko Pavin, SJ

*Sloboda za
ljubav*

*Ignacijske
duhovne vježbe*

SKAC Palma,
Zagreb, 2002.

Ova knjiga plod je dugogodišnjeg iskustva vodenja duhovnih vježba p. Slavka Pavina po načelima sv. Ignacija Lojolskog. Razmatranja koja su u njoj sadržana moljena su, promišljana, življena, nadopunjavana no-

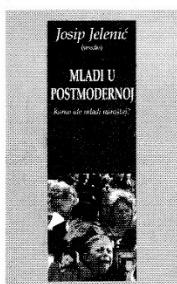

Josip Jelenić, SJ
(uredio)

*Mladi u
postmodernoj
Kamo ide mladi
naraštaj?*

Biblioteka –
OBNOVLJENOG
ŽIVOTA – knjiga 32.
FTI, Zagreb, 2002.

Prvotna nakana i zadaća ove knjige je izlaganje vrednotu u duhu kojih se naraštaji mlađih i starijih trebaju odgajati i formirati kako bi bili sposobni odgovoriti na zahtjeve suvremenoga života. Riječ je o svojevrsnoj dijagnozi – psihološkoj, sociološkoj, teološkoj, etičkoj, filozofskoj – okružja u kojima živimo te ljudi s kojima dijelimo svijet, kao i posve određenih prijedloga za vjero-dostojan život čovjeka i zajednice.

vim osobnim iskustvima i uživo izgovarana mnogim skupinama u domovini i ino-zemstvu. Ta razmatranja su u ovoj knjizi onakva kakvo ih je vrijeme zateklo od siječnja do lipnja 2002. godine kad je pater vodio duhovne vježbe u svakodnevnom životu za tristotinjak nazočnih sudionika.

Knjiga izlazi u jubilarnoj, stotoj godini od posvete bazilike Srca Isusova u Zagrebu, uz koju su se ove duhovne vježbe odvijale.

P. Slavko Pavin, iskušan duhovnik, u nastupima se otkriva kao poznavatelj čitavoga spektra stanja ljudske duše. Polazi od čovjeka i njegovih osjećaja, svjetlom razuma virtuozno zalazi u njegove labirinte te ga blago, ali bespoštedno privodi k Bogu. Uvjerite se i sami u to čitajući ovu knjigu.

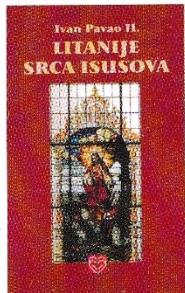
Autori članaka u ovoj knjizi pozivaju s jedne strane starije na vjerodostojan život istinskih vrednota kao što su, primjerice, poštenje, pravednost, skromnost, radinost, velikodušnost, solidarnost, otvorenost prema Bogu itd., a s druge strane potiču mlađe da otvorenu prema dobru, spremnost na ustrojno i uporno izgradivanje putem rada, discipline i molitve.

Crkva koja služi ljudima naviještajući im Božju riječ, trajno preispituju načine svoje prisutnosti u svijetu želeći što djelotvorne pomoći čovjeku i zajednici na njihovu putu obraćenja. Zato su europski biskupi na svom sastanku u travnju 2002. u Rimu pozvali na naviještanje Evanđelja, osobito mladima kako bi izgradivali bolji svijet.

Ivan Pavao II.

*Litanije
Srca Isusova
Razmatranja*

Glasnikova Biblioteka
– SRCE ISUSOVO –
knjiga 2.
Zagreb, 2002.

Gotovo svi naši molitvenici donose različite litanijske molitve, odnosno oblike molitve koji se sastoje od niza zaziva što ih izgovara jedna osoba, a ostali nakon svakog zaziva ponavljaju kratku prošnju. Litanijske molitve se u liturgiji javljaju u prvom tisućjeću i na Istoku i na Zapadu, a sve počinje zazivom "Kyrie eleison" (Gospodine, smiluj se). Mnoge su tijekom vremena iščezle, no zadržao se litanijski zaziv na početku mise te Litanije svih svetih, koje se može na Veliku subotu. Poznat je i niz pučkih litanija različita sadržaja,

a od njih su najpoznatije Litanije Majke Božje, nazvane lauretanskim, jer je za svu Katoličku crkvu odobren oblik koji se upotrebljavao u Loretu.

Od 18. stoljeća u upotrebi su i Litanijske molitve Presvetog Srca Isusova. Sastavila ih je 1717. Anna de Rémy sat u Marseilleu. U tom su gradu vjernici zahvaljivali tim litanijama što su 1720. oslobođeni od epidemije kuge koja je već bila odnijela mnoge živote. Litanijske molitve Presvetog Srca Isusova službeno je za cijelu Crkvu odobrio godine 1899. papa Lav XIII.

Papa Ivan Pavao II. cijelu je Crkvu potaknuo da razmatra o Litanijama Srca Isusova kada je u nedjeljni nagovorima uz molitvu "Andeo Gospodnji" u Rimu promišljao o sadržaju litanijskih zaziva. Učinio je to u razne nedjelje između lipnja 1985. i studenoga 1989. Svjetom su Ocu očito bliske Litanije Srca Isusova. Po njegovim razmatranjima te litanije poprimaju najvišu potvrdu u Crkvi i na svoj način tumače i potvrđuju štovanje Srca Isusova.

